

Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia yhtenäistämällä rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevia säännöksiä. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevassa rangaistussäännöksessä oleva järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä ehdotetaan siirrettäväksi rangaistuksen koventamisperusteita koskevaan rikoslain säännökseen. Muissa järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä viitattaisiin tähän säännökseen. Tämän seurauksena kaikissa rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsenyntyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen tuossa määritelmäsäännöksessä mainittuja rikoksia. Yksittäisissä järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä olisi tämän lisäksi tarkemmin

määritelty niiden soveltamiselta vaadittavat edellytykset.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä olisi kysymys rikoksen tekemisestä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Enää ei siten käytettäisi eräissä säännöksissä nykyään käytettyä ilmaisua rikoksen tekemisestä rikollisryhmän jäsenenä. Lisäksi säännöksiin on lähinnä niiden yhtenäistämiseksi tehty joitakin tarkistuksia.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan sääntelyn yhtenäistämässä ei ole pyritty rangaistavuuden alan tai ankaruuden muuttamiseen. Käsitteistön yhtenäistämisestä seuraa kuitenkin joissakin kohdin pieniä säännösten soveltamisalojen muutoksia. Sääntelyn yhtenäistäminen tehostaa järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.1.1 Rangaistuksen koventamisperuste	3
2.1.2 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen	4
2.1.3 Törkeä huumausainerikoksen edistäminen	6
2.1.4 Kvalifiointiperusteet	6
2.1.5 Oikeuskäytäntö	11
2.1.6 Järjestäytyneitä rikollisryhmiä sivuava sääntely	14
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	15
2.3 Nykytilan arviointi	18
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	26
3.1 Tavoitteet	26
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot	26
3.3 Keskeiset ehdotukset	26
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	27
5 ASIAN VALMISTELU	27
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	28
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	29
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	29
1.1 Rikoslaki	29
6 luku Rangaistuksen määräämisestä	29
17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan	32
25 luku Vapauteen kohdistuvista rikoksista	38
35 luku Vahingonteosta	38
38 luku Tieto- ja viestintärikoksista	39
44 luku Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista	39
46 luku Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset	40
50 luku Huumausainerikoksista	41
50 a luku Alkoholisten rikoksista	41
2 VOIMAANTULO	42
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	42
LAKIEHDOTUS	45
Laki rikoslain muuttamisesta	45
LIITE	49
RINNAKKAISTEKSTI	49
Laki rikoslain muuttamisesta	49

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rikoslakiin (39/1889) sisältyy pääpiirteissään kolmenlaisia järjestäytyntä rikollisuutta koskevia säännöksiä. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdassa on ensinnäkin yleinen, rikoksen tekemistä vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä koskeva rangaistuksen koventamisperuste. Toiseksi rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä on erityinen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskeva tunnusmerkistö. Rikoslain 50 luvun 4 a §:ssä on lisäksi törkeää huumausainerikoksen edistämistä koskeva säännös, jossa rikoksentehtäjän toimiminen huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä on edellytys pykälän soveltuudelle. Kolmantena kokonaisuutena ovat sellaiset eräiden rikosten törkeiden tekemistien tunnusmerkistöjen kvalifiointiperusteet, jotka koskevat rikoksen tekemistä järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa. Kvalifioimisperusteissa on noudatettu kahta perusmallia. Osassa kvalifioimisperusteita edellytetään rikoksen tekemistä osana rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Toisissa kvalifioimisperusteissa taas edellytetään, että rikoksentehtäjä toimii kyseessä olevan rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä.

Järjestäytyntä rikollisuutta koskevista yllä mainituista säännöksistä eräät ovat kotopäätöksiä, kun taas toisten taustalla ovat olleet kansainväliset tai EU-velvoitteet. Säännökset on otettu rikoslakiin viimeisen vajaan neljänkymmenen vuoden aikana erilaisissa sääntely-yhteyksissä. Järjestäytyneiden rikollisryhmien toiminnassa on kysymys eräänlaisesta organisaattoririkollisuudesta.

Säännösten sisältöä täsmentävää oikeuskäytäntöä on verraten vähän. Rikoslain 6 luvun 5 pykälän koventamisperustetta on sovellettu eniten. Monien kvalifiointiperusteiden soveltaminen on ollut melko harvinaista. Rikoslain 17 luvun 1 a pykälän järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta lienee sen runsaan kymmenen vuoden

voimassaoloaikana tuomittu vain yhdessä tuomiossa.

Valtioneuvoston 7.3.2013 antamassa periaatepäätöksessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta edellytetään yhtenä toimenpiteenä, että järjestäytyntä rikollisuutta koskevaa rikosoikeudellista käsitteistöä yhtenäistetään. Periaatepäätöksen mukaan tässä yhtenäistämässä arvioidaan rikoslain 17 luvun 1 a §:n muutostarpeet ottaen huomioon kansalliset ja kansainväliset näkökohdat, arvioidaan muutoinkin järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta koskevien määritelmien ja kvalifioimisperusteiden yhtenäistämistarvetta sekä huolehditaan siitä, että eri viranomaisilla on yhtenäinen käsitys järjestäytyneen rikollisuuden määritelmästä.

Tämä esitys sisältää ehdotuksen rikoslain järjestäytyntä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseksi. Sääntelyn yhtenäistäminen tehostaa osaltaan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Rangaistuksen koventamisperuste

Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan mukaan rikoksen tekeminen vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä on rangaistuksen koventamisperuste. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdassa on kyseessä nk. liigaperustetta koskeva kansallinen säännös, joka tuli alun perin rikoslakiin vuonna 1976, kun rikoslakiin otettiin rangaistuksen mittaamista koskeva 6 luku. Nykyisen muotonsa kohta sai rikoslain yleisiä oppeja ja rangaistuksen määräämistä koskevassa uudistuksessa osana rikoslain kokonaisuudistusta (laki 515/2003). Säännös vaikuttaa rangaistuksen määräämisessä ankaroitettavaan suuntaan rikoksesta säädetyn asteikon puitteissa. Perusteella on merkitystä sekä rangaistuslajin valinnassa että rangaistuksen mittaamisessa.

Koventamisperustetta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 44/2002 vp s. 191) tode-

taan, että koventamisperusteen soveltamisen edellytyksenä on ensinnäkin se, että kysymyksessä on järjestäytynyt ryhmä. Järjestäytymisen on oltava niin tiivistä, että siitä voidaan päätellä käskyvaltasuhteiden olemassaolo ja työnjaon eriytyminen. Esimerkiksi sopii huumeliiga, jossa yksi voi olla rahoittaja ja toiminnan johtaja, toinen huumeiden maahantuoja, kolmas tukkumyyjä ja muut jakelijoita vähittäiskaupassa. Taloudellinen rikollisuus ja rahanpesu, ihmiskauppa ja yleensä rajat ylittävät kansainvälisen rikollisuuden muodot ovat tyyppiesimerkkejä perusteen soveltamisen tilanteista. Sen sijaan nuorisoujoukko, joka näpistelee ja harjoittaa ilkivaltaa, ei kuulu koventamisperusteen piiriin, koska jengin työnjako ei ole eriytynyt eikä siinä ole erityisiä käskyvaltasuhteita (HE 125/1975 II vp).

2.1.2 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin mukaan se, joka 1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä väkeä sitä varten, 2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla, 3) toimeenpanemalla, yrittämällä toimeenpanna tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten, 4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä, 5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi, 6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai 7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä osallistuu järjestäyty-

neen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka yksi tai useampi 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pykälän toisen momentin mukaan mitä 1 momentin 6 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista. Pykälän kolmannessa momentissa säädetään, että mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n neljännen momentin mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 momentissa tarkoitettuja rikoksia.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n mukainen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskeva tunnusmerkistö otettiin alun perin rikoslakiin vuonna 2003 (laki 142/2003) pantaessa täytäntöön Euroopan unionin neuvoston joulukuussa 1998 hyväksymä yhteinen toiminta 98/733/YOS rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa (jäljempänä yhteinen toiminta). Pykälän 1 momenttiin lisättiin tämän jälkeen uusi 7 kohta ja sisällytettiin 1 momentissa edellytettyihin, toiminnan tavoitteena oleviin rikoksiin rikoslain 15 luvun 9 §:n mukainen oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen. Lisäyksillä täytettiin vuodelta 2000 olevan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen (jäljempänä Palermion sopimus) velvoitteet (laki 1372/2003). Sen sijaan yhteisen toiminnan korvanneen neuvoston puitepäättöksen 2008/841/YOS järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta (jäljempänä puitepäättös) ei kat-

sottu edellyttävän lainsäädännön muuttamista.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista ehdotettiin hallituksen esityksessä kriminalisoitavaksi alun perin siten, että rangaistavaa olisi ollut aktiivinen osallistuminen rikollisjärjestön sellaiseen toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai silloisessa rikoslain 11 luvun 8 §:ssä (kiihottaminen kansanryhmää vastaan) tarkoitettuja rikoksia, jos tällainen rikos myös tehdään. Rangaistukseksi hallituksen esityksessä ehdotettiin sakkoa tai enintään vuotta vankeutta (HE 183/1999 vp). Perustuslakivaliokunnan pidettyä rangaistussääntelyn sisältöön kohdistettavan ennakoitavuusnäkökohdan takia tarpeellisenä, että sääntelyn muotoiluja pystytään vielä kehittämään (PeVL 10/2000 vp) ja hallintovaliokunnan katsottua rangaistavaksi ehdotetun rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen tunnusmerkistön jääneen esityksessä epämääräiseksi (HaVL 18/2000 vp) lakivaliokunta ehdotti mietinnössään merkittäviä muutoksia tunnusmerkistöön.

Eduskunnan sittemmin hyväksymällä tavalla lakivaliokunta ehdotti tunnusmerkistön tarkempaa määrittelemistä luettelemalla siinä tyhjentävästi rikoksen tekotavat. Ehdottamansa tekotavat valiokunta otti esityksen perusteluissa annetuista esimerkeistä käyttäen lisäksi apunaan viereillä ollut terrorismirikoksia koskenutta ehdotusta. Valiokunta katsoi yksilöidyistä tekotavoista ilmenevän ja siten rangaistavan toiminnan olevan aina aktiivista. Tekotapojen luettelemisen lisäksi valiokunta ehdotti muun muassa enimmäisrangaistuksen nostamista yhdestä kahteen vuotta vankeutta sekä uusia vastuuta rajoittavia 2 ja 3 momentteja. Palermon sopimukseen viitaten lakivaliokunta ehdotti myös tunnusmerkistöön sisällyttäneen järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmän muuttamista katsoen muutoksen kuitenkin merkitykseltään lähinnä terminologiseksi (LaVM 26/2002 vp).

Hallituksen esityksen mukaan järjestön toimintaan osallistuminen on aina etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto. Osallistumisen tulee olla aktiivista siten, että siihen sisältyy konkreettisia tekoja. Osallistumisella tulee olla selviä liittyviä järjestön rikollisiin

päämääriin. Vähimmäisvaatimuksena järjestäytyneisyydelle on jonkinasteinen hierarkia sisältäen selvän johdon ja johdon käskyvalan hierarkiassa alempana oleviin henkilöihin nähden. Järjestäytyneisyyteen kuuluu lisäksi työnjako. Yhteistuumaisuuden vaatimuksesta johtuen rikollisjärjestönä ei pidettäisi muodostelmaa, johon kuuluvat henkilöt kyllä tekevät tahoillaan rikoksia, mutta tietämättä toistensa teoista (HE 183/1999 vp).

Yhteisen toiminnan 2 artiklan 1 kohdassa määritellään sellainen rikollisjärjestön toimintaan osallistuminen, jonka tulisi olla rangaistavaa jäsenvaltioissa. Säännös sisältää kaksi vaihtoehtoista teonkuvausta (a ja b alakohtat), joista toisen tai molempien tulisi olla jäsenvaltioissa säädetty rangaistavaksi. Suomessa valinta kohdistui pelkästään a alakohtaan, jonka ensimmäisen luetelmakohdan mukaan rangaistavaa on henkilön menettely, kun hän tahallisesti ja tietoisena joko järjestön tarkoituksesta tai yleisestä rikollisesta toiminnasta taikka järjestön aikomuksesta tehdä kyseisiä rikoksia osallistuu aktiivisesti järjestön 1 artiklassa tarkoitettuihin toimiin silloinkin, kun kyseinen henkilö ei osallistu näiden rikosten varsinaiseen tekemiseen ja, jollei asianomaisen jäsenvaltion rikosoikeuden yleisistä periaatteista muuta johdu, silloinkin, kun kyseessä olevat rikokset tosiasiallisesti jäävät tekemättä. Hallituksen esityksessä katsottiin, että rankaiseminen siitä huolimatta, että päätekoa ei tehdä, olisi Suomen rikosoikeuden yleisten periaatteiden vastaista (HE 183/1999 vp).

Palermon sopimuksen perusteella riittäviksi muutoksiksi rikoslain 17 luvun 1 a §:n osalta katsottiin uuden avoimemman 7 kohdan lisääminen 1 momentin tekotapoihin sekä oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisen lisääminen säännöksen soveltamisen mahdollistavaksi toiminnan tavoitteena olevaksi rikokseksi. Lain esitöissä katsottiin, että pykälässä jo luetellut tekotavat tuli säilyttää esimerkinomaisina osallistumisen muotoina uuden 7 kohdan edellä, jotta rangaistussäännös täyttäisi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämän täsmällisyysvaatimuksen (HE 32/2003 vp s. 13).

Yhteisen toiminnan korvannut puitepäätös ei aiheuttanut Suomessa lainmuutoksia. Puitepäätöksen järjestäytyneitä rikollisryhmiä

koskeva määritelmä on varsin lähellä Palermón sopimuksen määritelmää. Samoin molemmat määritelmät ovat lähellä yhteisen toiminnan määritelmää, mutta ovat sitä hiukan yksityiskohtaisemmin kirjoitettuja. Puitepäättöksen määritelmän merkitystä korostaa lisäksi, että puitepäättöksen alaan kuuluvaa kansallisen lainsäädännön normia on EY-tuomioistuimen (nykyinen EU-tuomioistuin) oikeuskäytännön mukaan tulkittava puitepäättöksen mukaisesti.

2.1.3 Törkeä huumausainerikoksen edistäminen

Rikoslain 50 luvun 4 a §:n 1 momentin mukaan jos huumausainerikoksen edistämisessä rikosentekijä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja 1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka 2) huumausainerikoksen edistämällä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Rikoslain 50 luvun 4 a §:n mukainen törkeä huumausainerikoksen edistäminen on tässä tarkastelussa siinä mielessä poikkeava törkeän tekemuodon tunnusmerkistö, että järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva edellytys on perusedellytys koko tunnusmerkistön täyttymiselle.

Säännös on otettu rikoslakiin vuonna 2006 (laki 928/2006) pantaessa kansallisesti täytäntöön neuvoston puitepäättös 2004/757/YOS laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta (annettu 25 päivänä lokakuuta 2004, jäljempänä huumausainepuitepäättös). Kyseisen puitepäättöksen 2 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että oikeudettomasti harjoitettu tahallinen

toiminta on rangaistavaa, kun toiminnan sisältönä on lähtöaineiden valmistus, kuljetus ja jakelu tietoisena siitä, että niitä käytetään huumausaineiden laittomaan tuotantoon tai valmistukseen. Edelleen huumausainepuitepäättöksen 4 artiklan 4 kohta velvoittaa jäsenvaltioita varmistamaan, että puitepäättöksen 2 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään viidestä kymmeneen vuotta vankeutta, kun rikos on tehty yhteisessä toiminnassa annetun määritelmän mukaisen rikollisjärjestön puitteissa ja kun lähtöaineet on tarkoitettu käytettäväksi huumausaineiden tuotantoon tai valmistukseen 2 kohdan a tai b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Alakohdissa taas on kyse siitä, että rikos koskee suuria huumausainemääriä tai terveydelle kaikkein haitallisimpia huumausaineita tai on vahingoittanut vakavasti useiden henkilöiden terveyttä.

Huumausainepuitepäättöksessä on järjestäytyntä rikollisryhmää koskevan määritelmän osalta viitattu yhteisen toiminnan tätä koskevaan määritelmään. Esitöiden mukaan – jäljempänä törkeän huumausainerikoksen käsitelyn yhteydessä todettavin tavoin – estettä ei kuitenkaan ole edellyttää kvalifiointiperusteissa tarkoitettuna rikollisryhmän olevan erityisesti järjestäytynyt huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen (HE 53/2006 vp).

2.1.4 Kvalifiointiperusteet

Kvalifioimisperusteet jakautuvat edellä todetun mukaisesti kahteen erilaiseen perusratkaisuun. Rikoslain 17 luvun 8 a ja 18 a §:ssä, 25 luvun 3 a §:ssä, 35 luvun 2 §:ssä, 38 luvun 8 a §:ssä ja 46 luvun 8 §:ssä kvalifioimisperuste täyttyy, jos rikos on tehty osana rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Siten järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmänä käytetään niissä rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin määritelmää. Rikoslain 44 luvun 7 §:ssä, 50 luvun 2 §:ssä ja 50 a luvun 2 §:ssä kvalifioimisperuste taas vaatii täytyäkseen, että rikosentekijä toimii kyseessä olevan rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Järjestäytyntä ryhmää ei näissä

säännöksissä ole erikseen määritelty. Tunnusmerkkiä käytetään myös edellä tarkastellussa rikoslain 50 luvun 4 a §:n törkeässä huumausainerikoksen edistämisessä.

Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen

Rikoslain 17 luvun 8 a §:n 2 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena on se, että rikos on tehty osana luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Rikoksen rangaistusasteikko on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Säännös törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä otettiin rikoslakiin lailla 650/2004. Laittoman maahantulon järjestämisen törkeän tekemuodon säätäminen tuli tarpeelliseksi neuvoston puitepäätöksen 2002/946/YOS rikosoikeudellisten puitteiden vahvistamisesta laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen ehkäisemistä varten (annettu 28 päivänä marraskuuta 2002) myötä, koska kyseisen puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohdassa veloitetaan pitämään raskauttavana asianhaarana rikoksen tekemistä osana yhteisessä toiminnassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaa. Raskauttavan asianhaaran merkitys näkyy siinä, että puitepäätöksen mainitun kohdan mukaan siinä määritellyistä ja siis raskauttavien asianhaarojen vallitessa tehdyistä rikkomuksista pitää kansallisesti voida langettaa vankeusrangaistus, jonka enimmäispituus on vähintään kahdeksan vuotta. Kuitenkin saman artiklan 4 kohdan mukaan tällaisista teoista on voitava langettaa enimmäispituudeltaan vain kuuden vuoden vankeusrangaistus, jos se on välttämätöntä kansallisen rangaistusjärjestelmän johdonmukaisuuden säilyttämiseksi. Suomessa katsottiinkin, että kansallisen rangaistusjärjestelmän johdonmukaisuus edellyttää, että enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta (HE 34/2004 vp s. 76).

Siten törkeää laittoman maahantulon järjestämistä koskevan tunnusmerkistön järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva peruste on saanut sisältöä yhteisestä toiminnasta, joka siis on sittemmin korvattu puitepäätöksellä 2008/841/YOS, jonka ei edellä todetuina

voin kansallisesti katsottu edellyttävän lainmuutostoimia.

Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Rikoslain 17 luvun 18 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena on se, että rikos on tehty osana luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Rikoksen rangaistusasteikko on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Myös säännös törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä otettiin rikoslakiin lailla 650/2004. Törkeän tekemuodon säätäminen tuli tarpeelliseksi neuvoston puitepäätöksen 2004/68/YOS lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta (annettu 22 päivänä joulukuuta 2003) edellytettävä, että lapsipornografian levittämisestä on voitava tuomita ainakin 5—10 vuoden vankeusrangaistus. Puitepäätöksen 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan tällainen vankeusrangaistus tulee voida määrätä ainakin niissä tapauksissa, joissa puitepäätöksessä tarkemmin määritellyissä rikoksissa rikokseen liittyy vähintään yksi raskauttava asianhaara. Yhtenä tällaisena asianhaarana puitepäätöksessä mainitaan rikoksen tekeminen osana yhteisessä toiminnassa tarkoitetun rikollisjärjestön toimintaa.

Törkeä ihmiskauppa

Rikoslain 25 luvun 3 a §:n 1 momentin 4 kohdassa kvalifiointiperusteena on se, että rikos on tehty osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Rikoksen rangaistusasteikko on vankeutta vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta.

Myös säännös törkeästä ihmiskaupasta otettiin rikoslakiin lailla 650/2004. Törkeän ihmiskaupan osalta säätämiseen velvoittivat yhtäältä Palermion sopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rangaistamisesta ja toisaalta myös neuvoston puitepäätös 2002/629/YOS ihmiskaupan torjunnasta (annettu 19 päivänä heinäkuuta 2002).

Näistä nyt käsiteltävän kvalifiointiperusteen kannalta merkityksellinen on nimenomaan kyseinen puitepääätös, jonka 3 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan rikoksesta on voitava tuomita ainakin kahdeksan vuoden enimmäisrangaistus, jos rikos on tehty osana yhteisessä toiminnassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaa.

Törkeä vahingonteko

Rikoslain 35 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena on se, että luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahingonteko tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Rikoksen rangaistusasteikko on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Törkeän vahingonteon tunnusmerkistöön järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva kvalifiointiperuste otettiin tehtäessä tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä tehdyn neuvoston puitepääatoksen 2005/222/YOS (annettu 24 päivänä helmikuuta 2005) edellyttämiä lainmuutoksia. Puitepääatoksen 7 artiklan mukaan tietyistä puitepääatoksessa tarkoitetuista teoista on voitava määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään kahdesta viiteen vuotta vankeutta, kun teko on tehty yhteisessä toiminnassa annetun määritelmän mukaisen rikollisjärjestön puitteissa. Siten artiklan sanamuoto näyttäisi eroavan hiukan edellä käsiteltyjen puitepääatosten rikollisryhmiä koskevista vaatimuksista. Eroa ei kuitenkaan ole puitepääatosten englanninkielisissä versioissa eikä sitä ole pidettävä merkityksellisenä.

Hallituksen esityksessä vaatimus ehdotettiin täytettäväksi nostamalla perusmuotoisen vahingonteon enimmäisrangaistus yhdestä vuodesta kahdeksi vuodeksi vankeutta (HE 153/2006 vp).

Lakivaliokunnan ehdotuksesta perusmuotoisen vahingonteon rangaistusasteikon nostamisen sijasta puitepääatoksen velvoite pantiin kuitenkin täytäntöön sisällyttämällä törkeän vahingonteon tunnusmerkistöön uusi ankaroittamisperuste (LaVM 23/2006 vp).

Törkeä tietomurto

Rikoslain 38 luvun 8 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena on tietomurron tekeminen osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Rikoksen rangaistusasteikkona on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Säännös törkeästä tietomurrosta otettiin rikoslakiin vuonna 2007 samassa yhteydessä edellä käsitellyn törkeän vahingonteon tunnusmerkistön muuttamisen kanssa lailla 540/2007. Perusteena myös tälle muutokselle oli edellä mainitun tietojärjestelmiin kohdistuvista hyökkäyksistä tehdyn puitepääatoksen vaatimusten toteuttaminen. Säännöksellä saatettiin Suomen voimassaoleva lainsäädäntö tietomurron osalta vastaamaan kyseisen puitepääatoksen 7 artiklan enimmäisrangaistuksen vähimmäistasoa koskevia vaatimuksia.

Esitöissä, kuten muidenkin edellä käsiteltyjen kvalifiointiperusteiden esitöissä, on viitattu rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin määritelmään järjestäytyneestä rikollisryhmästä. Erona suhteessa edellä selostettuihin esityölausumiin hallituksen esityksessä on kuitenkin törkeän tietomurron kohdalla lisäksi edellytetty, että tietomurtojen täytyy kuulua ryhmän tyypilliseen toimintaan, jotta järjestäytyntä rikollisryhmää koskeva kvalifiointiperuste voisi tulla sovellettavaksi (HE 153/2006 vp). Siten törkeä tietomurto vaikuttaisi tältä osin sisältävän samankaltaisen soveltamisedellytyksen kuin esimerkiksi jäljempänä käsiteltävä törkeä huumausainerikos. Lakivaliokunta on mietinnössään todennut, että kun tietomurron enimmäisrangaistus on yksi vuosi ja törkeän tietomurron enimmäisrangaistus vain kaksi vuotta vankeutta, pelkästään tietomurto rikosten tekemistä varten järjestäytynyt ryhmä ei täytä rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa olevaa järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Valiokunta on kuitenkin täsmentänyt, että ankaroittamisperuste voi sen sijaan tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa tietomurto on tehty osana sellaisen rikollisryhmän toimintaa, joka on järjestäytynyt tehdäkseen myös tietojärjestelmiin kohdistuvia vakavia rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on määritelmäsäännöksessä edellytetyllä tavalla vä-

hintaan neljä vuotta vankeutta. Tällainen rikos on esimerkiksi erittäin suurta taloudellista vahinkoa aiheuttava tietovahingonteko (LaVM 23/2006 vp).

Törkeä dopingrikos

Rikoslain 44 luvun 7 §:n 3 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena on se, että dopingrikoksessa rikoksenteijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Rangaistusasteikkona on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Törkeää dopingrikosta koskeva tunnusmerkistö otettiin rikoslakiin vuonna 2002 korvattaessa rikoslain aikaisempi 44 luku uudella terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevalla 44 luvulla (laki 400/2002). Säännöksen taustalla ei ollut kansainvälistä tai EU-velvoitetta, vaan esityksen lähtökohdat olivat kansalliset.

Esityksen perusteluissa on todettu, että tunnusmerkistön täyttyminen edellyttäisi samalla tavoin kuin huumausainerikoksissa sitä, että työnjako ryhmässä on eriytynyttä ja tekijä tietää oman osuutensa organisaatiossa. Toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja etukäteen hyvin järjestäytynyttä. Sen sijaan tekijän oman osuuden tällaisesta järjestäytyneestä toiminnasta ei välttämättä tarvitse olla törkeää, jotta tunnusmerkistöä voitaisiin soveltaa. Toiminnan tavoitteena on oltava laajamittainen dopingrikollisuus. Tunnusmerkistön täyttyminen ei kuitenkaan edellytä, että toiminta on myös toteutunut laajamittaisena. Toisaalta kyse ei välttämättä ole törkeästä dopingrikoksesta, vaikka henkilöt suunnittelisivat ja toteuttaisivat rikoksen yhdessä. Esimerkiksi yksittäistapauksellinen yhteenliittymä vähäisen dopingaine-erän maahan tuonniksi ei vielä tee teosta törkeää (HE 17/2001 vp).

Törkeä tulliselvitysrikos

Rikoslain 46 luvun 8 §:n 3 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena on se, että rikos tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti. Rikoksen ran-

gaistusasteikkona on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kolme vuotta.

Tulliselvitysrikos törkeine tekemuotoineen kriminalisoitiin kansallisista lähtökohdista lokakuussa 2009 voimaan tulleella lailla (laki 425/2009). Poikkeuksena muihin järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeviin kvalifiointiperusteisiin törkeän tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistön tätä koskeva kohta täyttyy myös, jos teko on tehty ammattimaisesti. (HE 197/2008 vp).

Törkeä huumausainerikos

Rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa kvalifiointiperusteena on se, että huumausainerikoksessa rikoksenteijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Rikoksen rangaistusasteikko on vankeutta yhdestä kymmeneen vuotta.

Törkeän huumausainerikoksen järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva kvalifiointiperuste oli ensimmäinen järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva kvalifiointiperuste. Rikoslain törkeän huumausainerikoksen tunnusmerkistöön järjestäytynyttä rikollisryhmää koskeva peruste otettiin jo vuonna 1993 (laki 1304/1993). Taustalla oli Wienissä vuonna 1988 tehty Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden laitonta kauppaa vastaan, jonka 3 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaan sopimuspuolten on huolehdittava siitä, että niiden tuomioistuimet ja muut toimivaltaiset viranomaiset, joilla on lainkäyttövaltaa, voivat ottaa huomioon tosiasialliset olosuhteet, joiden vuoksi sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleessa määriteltujen rikosten tekeminen on erityisen vakavaa esimerkiksi silloin, kun rikokseen on osallistunut järjestäytynyt rikollisryhmä, johon rikoksenteijä kuuluu. Sopimuksessa ei ole järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää.

Esitöiden mukaan esimerkiksi kuriiri, joka tuo maahan sinänsä pienehkön erän huumausainetta, voi kyseisen kvalifiointiperusteen perusteella syyllistyä törkeään huumausainerikokseen. Pelkkä yhteistoiminta huumausaineiden hankkimiseksi ei kuitenkaan vielä ole kohdassa tarkoitettua organisoitumista. Esitöissä todetaan, että varsinkin Suomen kaltai-

sessä maassa, jossa huumausaineiden avointa katukauppaa ei esiinny, vaan huumausaineet yleensä välittyvät pienissä ryhmissä luottamuksellisten suhteiden välityksellä, näihin suhteisiin liittyvä yhteistoiminta on suorastaan sääntö. Niin sanotuissa suurissa huumausainejutuissa, joissa huumausaineen kulku käyttäjäkunnalle on paljastunut, näyttää jälkikäteen siltä, että toiminta olisi ollut organisoitua yhden toimiessa maahantuojana, toisten taas välittäessä huume-erät käyttäjille. Säännöksen tarkoittamaa osallistumista järjestäytyneeseen ryhmään tämä ei esitöiden mukaan kuitenkaan ole, ellei työnjakoa ole erityisesti suunniteltu huumausainerikosten laajamittaista toteuttamista varten. Toisin sanoen säännös edellyttää sitä, että tekijät ovat etukäteen organisoituneet ryhmäksi, jossa on jossakin määrin eriytynyt työnjako ja suunnitelma laajamittaisesta rikollisesta toiminnasta. Lisäksi ankaroittamisperusteen soveltaminen edellyttää esitöiden mukaan tietoisuutta siitä, että oma osuus on osallistumista tällaisen ryhmän toimintaan. Tekijän oman osuuden ei kuitenkaan itsessään tarvitse muilta osin täyttää törkeältä huumausainerikokselta tyypillisesti vaadittavia seikkoja eikä ryhmätoiminnan tarvitse olla toteutunut laajamittaisena. Riittää, kun toiminta on järjestetty huumausainerikosten laajamittaista tekemistä varten (HE 180/1992 vp). Törkeän tekemänsä soveltuminen edellyttää luonnollisesti niin tässä kuin muissakin tunnusmerkistöissä kuitenkin aina kokonaistörkeysvaatimuksen täyttymistä.

Pantaessa myöhemmin kansallisesti täytännön huumausainepuitepäätöstä on myös törkeän huumausainerikoksen tunnusmerkistöä käsitelty huomionarvoisella tavalla. Kyseisissä esitöissä on nimittäin pohdittu laajalti sitä, edellyttääkö huumausainepuitepäätös, että huumausainerikos on arvioitava törkeäksi myös silloin, kun se on tehty esimerkiksi pääasiassa taloudellisten tai poliittisten rikosten tekemistä varten järjestäytyneen rikollisryhmän puitteissa. Esitöissä todetaan, että kyseinen puitepäätös ei sisällä säännöksiä siitä, minkä laatuinen tai kuinka vakava rikollisryhmän jäsenenä toimivan rikosentekijän tekemän yksittäisen huumausainerikoksen tulee olla, jotta teko tulee katsoa törkeäksi. Jos rikollisjärjestön määritelmä olisi hyvin laaja,

voisi esimerkiksi törkeitä varkausrikoksia varten järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenen vähäinenkin huumausainerikos tulla arvioitavaksi törkeäksi huumausainerikokseksi vain kyseisen rikollisryhmän jäsenyyden perusteella. Suomessa rikoslaissa edellytetyllä teon törkeyden kokonaisarvion vaatimuksella voitaisiin rajata ankaroittamisperusteen soveltamista tällaisissa tapauksissa siten, että törkeää huumausainerikosta koskevaa säännöstä ei sovellettaisi tapauksiin, joissa säännöksen soveltaminen olisi epäsuhdassa yksittäiseen huumausainerikokseen ja sen tekoolosuhteisiin. Muissa jäsenvaltioissa tällaista kokonaisarviota ei esitöiden mukaan kuitenkaan välttämättä edellytetä. Kohtuuttomien lopputulosten välttämiseksi huumausainepuitepäätöksen määräys on siten tulkittavissa niin, että vain jäsenyys sellaisessa rikollisryhmässä, joka on järjestäytynyt juuri huumausainerikosten tekemistä varten, johtaa ankarampaan rangaistukseen, vaikka järjestöllä voi luonnollisesti olla myös muuta määritelmässä tarkoitettua rikollista toimintaa (HE 53/2006 vp).

Edelleen esitöissä on todettu, ettei yhteisen toiminnan määritelmässä, johon huumausainepuitepäätöksessä siis rikollisryhmän määritelmän osalta viitataan, mainita toiminnan laajamittaisuutta kuten rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa. Yhteisen toiminnan määritelmässä kuitenkin edellytetään rikollisjärjestön toiminnalta tiettyä kestoja, jolla halutaan esitöiden mukaan rajata pois rikollisjärjestön määritelmästä satunnaiset, yksittäiset rikokset. Törkeää huumausainerikosta koskevassa säännöksessä mainittu edellytys toiminnan laajamittaisuudesta ei siten esitöiden mukaan ole ristiriidassa yhteisen toiminnan määritelmän kanssa. Esitöiden mukaan myös Ruotsissa on huumausainepuitepäätöksen kyseistä velvoitetta kansallisesti täytännönpantaessa katsottu, että voimassa olevassa laissa oleva törkeän huumausainerikoksen ankaroittamisperuste, joka edellyttää toiminnalta laajamittaisuutta tai ammattimaisuutta, riittää täyttämään puitepäätöksen vaatimukset tältä osin. Lisäksi esitöissä on todettu, että voimassa oleva törkeää huumausainerikosta koskeva ankaroittamisperuste on myös saanut oikeuskäytännössä vakiintuneen sisällön, joten se on tästäkin syystä perusteltua säilyttää sana-

muodoltaan ennallaan. Näillä perusteilla esitöissä onkin katsottu, ettei kyseisen puitepäättöksen 3 artiklan 3 kohta siten edellytä muutoksia voimassa olevaan törkeää huumausainerikosta koskevaan säännökseen (HE 53/2006 vp).

Törkeä alkoholirikos

Rikoslain 50 a luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kvalifiointiperusteena alkoholirikoksessa on se, että rikosentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Rikoksen rangaistusasteikko on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Törkeän alkoholirikoksen tunnusmerkistö otettiin rikoslakiin vuonna 2009 (laki 641/2009) uudistettaessa alkoholirikoksia koskevat säännökset. Taustalla ei ollut kansainvälisiä velvoitteita, vaan perusteet olivat kansallisia. Esitöiden mukaan rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneellä ryhmällä tarkoitetaan samaa kuin törkeää huumausainerikosta koskevassa rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa. Vastavasti kuin törkeän huumausainerikoksen kohdalla säännös edellyttää siten sitä, että tekijät ovat etukäteen organisoituneet ryhmäksi, jossa on jossakin määrin eriytynyt työnjako ja suunnitelma laajamittaisesta rikollisesta toiminnasta (HE 84/2008 vp).

Edelleen esitöissä on todettu organisoituneen toiminnan olevan yleensä sellaista, että myös pykälän 1 ja 2 kohdan edellytykset samalla ovat käsillä. Esitöiden mukaan rikosentekijän oman osuuden ei kuitenkaan kokonaisarvostelun lisäksi tarvitse täyttää muita kuin 3 kohdassa mainittu ankaroittamisperuste. Esimerkiksi henkilö, joka toistuvasti tuo maahan laillisesti alkoholijuomaa, ja etukäteen suunnitelman mukaisesti luovuttaa sen maahan tultuaan rikollisorganisaation myytäväksi, voisi joissakin olosuhteissa 3 kohdassa säädetyllä perusteella rikoksen kokonaistörkeysvaatimuksen täyttyessä syyllistyä törkeään alkoholirikokseen (HE 84/2008 vp s. 39).

2.1.5 Oikeuskäytäntö

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa koventamisperustetta on vaadittu sovellettavaksi ja myös sovellettu selvästi enemmän kuin muita tarkasteltavana olevia rikoslain kohtia. Esimerkiksi hovioikeustasolla kyseiseen perusteeseen on otettu kantaa yli 20 ratkaisussa vuosina 2010–2013. Korkein oikeus on tarkentanut koventamisperusteen sisältöä kahdessa ennakkoratkaisussaan.

Asiassa KKO 2011:41 vastaajien syyksi luettiin useita törkeitä huumausainerikoksia. Hovioikeus oli soveltanut rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperustetta ja katsonut rikokset tehdyiksi järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä. KKO lähti ratkaisunsa perustelukohdasta 8 ilmenevin tavoin lainkohdan tulkinnassa siitä, että koventamisperustetta on sovellettava sen omista tarkoituseristä lähtien ja sen soveltamisedellytyksiä harkittaessa johtoa on haettava ensisijaisesti säännöksen sanamuodosta ja sen omista, kotimaisista esitöistä. KKO jatkoi kohdassa 15, että harkittaessa sitä, olivatko väitetyt rikollisryhmät nimenomaisesti järjestäytyneet vakavien rikosten tekemistä varten asiassa oli keskeistä arvioida, olivatko tehdyt rikokset sellaisia, jotka tekotapansa ja vakavuutensa puolesta sopivat järjestäytyneen ryhmän rikollisuudeksi ja oliko rikokset tehty osana ryhmien toimintaa. Jälkimmäisen kysymyksen osalta KKO katsoi olevan olennaista, onko aloite rikoksiin tullut ryhmiltä ja ovatko rikokset hyödyttäneet tai edistäneet ryhmien väitettyä rikollista tarkoitusta.

Kohdassa 18 KKO totesi edelleen, ettei se seikka, että jotkut kerhojen jäsenistä olivat syyllistyneet vakaviin rikoksiin, sellaisenaan riittänyt osoittamaan, että kerhot olisivat järjestäytyneitä rikollisryhmiä. Kohdassa 19 KKO totesi vielä, ettei asiassa ollut esitetty selvitystä siitä, että vastaajien rikokset olisi tehty kerhojen nimissä tai lukuun esimerkiksi kerhojen tunnuksia hyväksikäyttäen. Vastaajien rikoksista mahdollisesti saaman hyödyn ei ollut osoitettu tulleen suoraan kerhojen hyväksi tai niiden toimesta esimerkiksi jollakin tavoin jaetuksi kerhojen toimintaan osallistuneiden henkilöiden kesken. Asiassa ei ollut myöskään selvitetty, että vastaajien rikokset olisi tehty kerhon aloitteesta, tai esi-

tetty muutakaan selvitystä, joka olisi osoittanut vastaajien tekemät rikokset nimenomaan kerhojen nimissä tai toimesta tehdyiksi rikoksiksi. KKO ei soveltanut rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperustetta, mutta pysytti rikoslain 6 luvun 4 §:n rangaistuksen mittaamisen yleisperiaatteen pohjalta hovioikeuden tuomitsemat rangaistukset. Tätä koskeneessa harkinnassaan KKO katsoi ratkaisunsa perustelujen kohdassa 31, ettei hovioikeuden vastaajille tuomitsemia rangaistuksia ollut pidettävä liian ankarina erityisesti ottaen huomioon rikoksen kohteena olleen huumausaineen vaarallisuus ja poikkeuksellisen suuri määrä. Vastaajille tuomitut rangaistukset olivat siten KKO:n mukaan oikeudenmukaisessa suhteessa heidän syykseen luettujen rikosten vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen sekä rikoksista ilmenevään syyllisyyteen.

Asiassa KKO 2013:90 hovioikeus oli tuominut moottoripyöräkerhoon kuuluneet vastaajat muun ohella kahdesta murhan yrityksestä vankeusrangaistuksiin, joita mitattaessa oli sovellettu rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperustetta. Perustelujen kohdassa 13 KKO totesi, että puitepäätöksen 3 artiklasta ei voida johtaa vaatimusta yleisen koventamisperusteen soveltamisesta määrättäessä rangaistuksia puitepäätöksen 1 artiklassa tarkoitetuista ryhmän toiminnan yhteydessä tehdyistä tai muista sen toimintatavoitetta edistävästä rikoksista. Tämän perusteella KKO katsoi, että puitepäätöksen 3 artiklasta ei rikollisryhmän järjestäytymisedellytyksiin liittyen ollut johdettavissa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan soveltamista koskevaa tulkintaohjetta.

Tämän jälkeen KKO lausui asiaan liittyneen moottoripyöräkerhon järjestäytyneisyyttä arvioidessaan perustelujensa kohdassa 28, että merkittävimpiä rikollisen tarkoituksen arviointiperusteita ovat ryhmän toimintaan liittyvät rikokset. Ne voivat olla ryhmän toiminnassa aiemmin tehtyjä, ratkaistavana olevassa asiassa syyksiluettuja tai ryhmän toiminnassa suunniteltuja. Kohdassa 29 KKO jatkoi, että vastaajien syyksi luetut koston tyyppiset, ryhmän entisten ja nykyisten jäsenten väliset rikokset eivät olleet luonteeltaan olleet sellaisia, että niiden tekemistä voitaisiin tuomiossa kuvatuissa olosuhteissa pi-

tää ryhmän järjestäytymisen tarkoituksena. Näillä rikoksilla ei ollut tavoiteltu taloudellista hyötyä, mikä oli koventamissäännöksen esitöiden mukaan luonteenomaista niille rikoksille, joihin koventamisperustetta on tarkoitettu sovellettavan.

Perustelujensa kohdassa 40 KKO totesi kuitenkin, että vaikka asiassa oli jäänyt näytettämättä, että kyseessä olisi ollut vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytynyt ryhmä, vastaajien syyksi luetut rikokset ja niiden vaikuttamista esitetty selvitys viittasivat siihen, että vastaajat olivat kerhon jäseninä olleet toteuttamassa kerhon piirissä syntyntä rikollista pyrkimystä. Huomioon ottaen mitä kerhon hierarkiasta, käskyvaltasuhteista, kerhoon kuuluvien henkilöiden velvollisuuksista ja kurista oli esitetty, rikoksentekopäätöksen tekemiseen, sen toteuttamiseen ja yrityksestä luopumisen mahdollisuuteen liittyi piirteitä, jotka oli KKO:n mukaan perusteltua ottaa tekijöiden syyllisyyttä arvioitaessa sitä lisäävänä huomioon. KKO korotti rikoslain 6 luvun 4 §:ssä mainittuihin tekojen vaarallisuuteen, niiden vaikuttamiin ja niistä ilmenevään tekijöiden syyllisyyteen viitaten toisen vastaajan rangaistusta kahdella vuodella ja toisen vastaajan rangaistusta vajaalla kahdella vuodelalla.

Sellaisesta oikeuskäytännöstä, jossa järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa koventamisperustetta ei ole sitä koskevasta vaatimuksesta huolimatta sovellettu, voidaan yleisesti todeta, että ratkaisuisa on soveltamatta jättämisestä huolimatta saatettu todeta vastaajan kuuluneen ryhmään, jota voidaan pitää järjestäytyneenä rikollisryhmänä. Ratkaisuisa onkin tyypillisesti ollut kyse siitä, että rikosten ei ole katsottu ainakaan riittävällä tavalla liittyneen ryhmän toimintaan. Samansuuntaisesti on saatettu perustella, että rikoksia ei ole näytetty tehdyn ryhmän nimissä tai lukuun, vaikka rikokset sinällään olisivatkin saattaneet olla mielletävissä tämänkaltaisille ryhmille tyypillisiksi.

Myös niissä ratkaisuisa, joissa järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa koventamisperustetta on sovellettu, tähän liittyvien perustelujen laajuus on vaihdellut huomattavasti. Korkeimman oikeuden ennakkopäätösten KKO 2011:41 ja KKO 2013:90 voidaan olettaa selkeyttäneen oikeustilaa varsinkin rikos-

lain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan mukaisen koventamisperusteen soveltamisen osalta.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta lienee annettu syyksilukeva ratkaisu vain yhdessä asiassa. Kyseisestä rikoksesta on tunnusmerkistön voimassaolon aikana lisäksi vaadittu rangaistusta ainakin muutamissa asioissa. Kaikissa näissä on ollut kysymys myös rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperusteen soveltamista vastaajiin. Koventamisperustetta on saatettu soveltaa, vaikka osallistumisrikoksen edellytysten ei olekaan katsottu täyttyneen. Osallistumisrikosta koskevaa syytetä hylättäessä on perusteluissa voitu kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, ettei syytteestä ole käynyt ilmi lainkohdassa edellytetyn rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemistä. Myös niissä rikoksissa, joissa rikoslain 17 luvun 1 a §:n nojalla on vaadittu rangaistusta, on tätä koskevasta hylkäävästä ratkaisusta huolimatta voitu katsoa kyseen sinällään olleen järjestäytyneestä rikollisryhmästä. Osallistumisrikoksen soveltamisen harvinaisuus ei näin ollen vaikuttaisi johtuvan ryhmää koskevan määritelmän täyttymisen vaikeudesta. Tähän viittaavat myös havainnot siitä, että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin määritelmän edellytysten on oikeuskäytännössä (esimerkiksi rikoslain 17 luvun 8 a §:ää koskevissa asioissa) katsottu täyttyneen. Huomioon on myös otettava rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momentin toissijaisuuslauseke, jonka mukaan rikoslain järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaa säännöstä ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momenttiin viittaavaa kvalifiointiperustetta on vaadittu sovellettavaksi ja sovellettu lähinnä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä koskevissa tapauksissa. Viimeisen seitsemän vuoden ajalta tiedossa on ainakin kuusi hovioikeustasoista ratkaisua, joissa kvalifiointia tällä perusteella on harkittu. Näistä kolmessa laittoman maahantulon järjestäminen on päädytty katsomaan törkeäksi. Perusteluissa ei tältä osin ole katsottu välttämättömäksi vastaajalla ollutta, ainakaan tarkempaa, tietoa siitä, keitä muita henkilöitä rikollisryhmään on kuulunut tai mitkä heidän roolinsa ovat

olleet. Hylkäävissä ratkaisuissa painoa on toisaalta annettu hierarkian ja käskyvallan jäämiselle näyttämättä.

Tiedossa on muutamia ratkaisuja, joissa kysymys on ollut siitä, ovatko huumausainerikokset olleet törkeitä nimenomaan järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevalla perusteella. Törkeiden huumausainerikosten käsitelyn osalta voidaan kuitenkin yleisemmin havaita, että tyypillisesti niissäkään asioissa, joissa on vaadittu rangaistusten koventamista rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevalla perusteella, järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan kvalifiointiperusteen soveltamista ei ole vaadittu. Huumausainerikoksia on tämän sijasta vaadittu tuomittavaksi törkeinä perustuen esimerkiksi huumausaineen suureen määrään tai tavoiteltuun huomattavaan taloudelliseen hyötyyn. Niissä harvoissa asioissa, joissa kvalifiointia toisaalta on vaadittu nimenomaan järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevalla perusteella, on kysymys ollut myös vastaavan koventamisperusteen soveltamisesta rangaistuksia mitattaessa.

Törkeän sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisen, törkeän ihmiskaupan, törkeän vahingonteon, törkeän tietomurron, törkeän tulliselvitysrikoksen, törkeän dopingrikoksen ja törkeän alkolihorikoksen järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa kvalifiointiperustetta on sovellettu enintään muutamissa tapauksissa. Myös rikoslain 50 luvun 4 a §:n törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä tuomitseminen on ollut harvinaista.

Kvalifiointiperusteiden osalta voidaan havaita, että molempia rikoslain muotoilumalleja noudattavia kvalifiointeja on oikeuskäytännössä vaadittu sovellettaviksi ja myös sovellettu. Useimpia järjestäytyneisiin rikollisryhmiin viittaavia kvalifiointiperusteita ei käytännössä kuitenkaan vaadita tuomioistuinissa sovellettaviksi. Johtopäätöksenä vaikuttaisikin olevan, että eri kvalifiointiperusteiden soveltaminen tai soveltamatta jääminen ei ainakaan välttämättä ole riippuvainen rikoslaissa käytetyistä eri muotoiluista. Pikemminkin kyse lienee siitä, että useimmissa tässä tarkastelun kohteena olevissa törkeän tekemuodon tunnusmerkistöissä käytettävissä on myös muita, tavallisempia kva-

lificioimisperusteita. Esimerkkeinä voidaan mainita huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua ja erityistä suunnitelmallisuutta koskevat kvalifiointiperusteet. Törkeän laitoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistössä kvalifiointiperusteita on toisaalta vain kaksi, joista toisessa vaatimuksena on vaikean ruumiinvamman, vakavan sairauden tai hengenvaarallisen tilan taikka näihin rinnastettavan erityisen tuntevan kärsimyksen tahallinen tai törkeän huolimaton aiheuttaminen toiselle. Tämän perusteen voitaneen arvioida olevan harvemmin täyttyvä kuin esimerkiksi monissa muissa rikoksissa olevan, suunnitelmallisuuteen liittyvän kvalifiointiperusteen. Tässä mielessä ei ole yllättävää, että järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa kvalifiointiperustetta on tuomioistuimissa tyypillisimmin käsitelty juuri törkeän laitoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yhteydessä.

Eräitä järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevia säännöksiä on siis sovellettu kohtalaisen usein, toisia harvemmin tai tuskin ollenkaan. Tiettyjen säännösten soveltamisen vähäisyyteen voivat vaikuttaa monenlaiset syyt, mukaan lukien esitutkintaan ja syyttämisen liittyvät seikat. Rikollisryhmiin liittyvät vastuurakenteet saatetaan kokea hankalammiksi kuin perinteiset rikosoikeudelliset soveltamistilanteet. Niin koventamisperusteen kuin törkeiden tekomuotojen yhteydessä asiaan saattaa vaikuttaa sekin, voiko tekoon soveltaa jokin muukin koventamis- tai kvalifiointiperuste vai ei.

2.1.6 Järjestäytyneitä rikollisryhmiä sivuava sääntely

Rikoslain säännökset on muotoiltu silmällä pitäen yksittäistä rikoksentehtijää. Jos rikos tapahtuu usean henkilön myötävaikutuksella, kukaan yksittäinen rikoksentehtijä ei välttämättä täytä kaikkia rikosvastuun edellytyksiä. Tämän vuoksi rikoslain 5 luvussa on myös säännökset osallisuudesta rikokseen. Rikosoikeudellinen vastuu voi liittyä myös rikosten esivaiheisiin. Vakavimpien rikosten yritys on yleensä säädetty rangaistavaksi. Myös vielä varhaisemman rikoksen esivaiheen, rikoksen valmistelun, rangaistavuus on jossain määrin laajentunut.

Rikosoikeudellinen vastuu on lähtökohtaisesti henkilökohtaista vastuuta. Koska rikosvastuu edellyttää syyllisyyttä, kollektiivien – lähinnä oikeushenkilöiden – saattaminen rikosoikeudellisen vastuun subjekteiksi ei ole yksinkertaista. Rikoksentehtijän ja oikeushenkilön välistä suhdetta koskevan rikoslain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virka- tai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksianton perusteella. Tämän tyyppisiä kriteereitä voidaan pyrkiä hyödyntämään arvioitaessa sitä, milloin rikos on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Rikoslain eräissä säännöksissä on kysymys jonkin henkilöryhmän toiminnasta. Rikoslain 34 a luvussa on kysymys muun muassa terroristiryhmien toimintaan liittyvistä rikoksista, ja terroristiryhmä on määritelty luvun 6 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan terroristiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteisliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen luvun 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Rikollisryhmiin liittyvään rikollisuuteen voi tulla sovellettavaksi myös laiminlyöntivastuu. Henkilö, joka saa tietoonsa törkeää rikosta koskevan rikoshankkeen, eikä ajoissa ilmoita siitä kohteelle tai viranomaisille, voi syyllistyä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämiseen. Henkilö, joka laiminlyö estää tunnusmerkistön mukaisen seurauksen syntymisen, voi olla sen aiheuttamisesta itse rikosvastuussa, jos hän oli rikoslain 3 luvun 3 §:n 2 momentin tarkoittamassa vastuuasemassa. Tällaisen vastuuaseman perustaa momentin 4 kohdan mukaan muun muassa tekijän vaa-
raa aiheuttanut toiminta.

Järjestäytyneen rikollisryhmän suureen rikoksentekopotentiaaliin voi liittyä rikosten suunnitelmallisuus, jolla on usein myös yhteytensä rikoksen vaikeampaan selvittämiseen. Rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus on rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 kohdan mukaan rangaistuksen koventamisperuste. Eräissä rikoksissa yhtenä rikoksen törkeän tekemuodon soveltamisen mahdollistavana

perusteena on rikoksen tekemisen erityinen suunnitelmallisuus.

Rikoksen tuottama hyöty tuomitaan menetettyksi rikoksesta hyötynneeltä tekijältä, osalliselta ja siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty.

Monien mainittujen aineellisen rikosoikeuden sääntelyiden taustalla on ollut tarve reagoida sen tyyppisiin rikollisuuden piirteisiin, joita esiintyy myös järjestäytyneiden rikollisryhmien yhteydessä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionin neuvoston yhteinen toiminta rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista

Euroopan unionin neuvoston joulukuussa 1998 hyväksymässä yhteisessä toiminnassa rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista rikollisjärjestö määritellään 1 artiklassa. Sen mukaan rikollisjärjestöllä tarkoitetaan useamman kuin kahden henkilön muodostamaa tietyn ajan kestävää järjestäytyntä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen sellaisia rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljän vuoden pituinen vankeusrangaistus tai vapaudenriiston käsittävä turvaamistoimenpide tai sitä ankarampi rangaistus, olivatpa nämä rikokset itsessään tavoitteena tai keino saada aineellista hyötyä ja tarpeen mukaan vaikuttaa aiheettomasti viranomaisten toimintaan. Artiklan toisen kohdan mukaan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuihin rikoksiin kuuluvat Europol-yleissopimuksen 2 artiklassa sekä sen liitteessä mainitut rikokset, joista on säädetty vähintään ensimmäisen kohdan mukaista rangaistusta vastaava rangaistus.

Yhteisen toiminnan 2 artiklan mukaan kukin jäsenvaltio sitoutuu varmistamaan, että toisesta tai molemmista seuraavaksi kuvatuista menettelyistä on säädetty tehokkaat, oikeasuhtaiset ja vakuuttavat rangaistukset:

a) henkilön menettely, kun hän tahallisesti ja tietoisena joko järjestön tarkoituksesta tai yleisestä rikollisesta toiminnasta taikka järjestön aikomuksesta tehdä kyseisiä rikoksia osallistuu aktiivisesti

- järjestön 1 artiklassa tarkoitettuihin toimiin silloinkin kun kyseinen henkilö ei osallistu näiden rikosten varsinaiseen tekemiseen ja, jollei asianomaisten jäsenvaltion rikosoikeuden yleisistä periaatteista muuta johdu, silloinkin kun kyseessä olevat rikokset tosiasiassa jäävät tekemättä,

- järjestön muuhun toimintaan tietoisena myös siitä, että hänen osallistumisensa edistää järjestön 1 artiklassa tarkoitetun rikollisen toiminnan toteutumista;

b) henkilön menettely, jolla hän on tehnyt yhden tai useamman henkilön kanssa sopimuksen toiminnasta, joka toteutuessaan johtaisi sellaisten rikosten suorittamiseen, joita tarkoitetaan 1 artiklassa, silloinkin kun tämä henkilö ei osallistu toiminnan varsinaiseen suorittamiseen.

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus (Palermion sopimus)

Palermion sopimuksen 2 artiklan a kohdan mukaan sopimuksessa "järjestäytynyt rikollisryhmä" tarkoittaa sellaista kolmen tai useamman henkilön muodostamaa rakenteeltaan jäsentynyttä ryhmää, joka on ollut olemassa jonkin aikaa ja jonka tarkoituksena on tehdä yksi tai useampi vakava rikos tai yleissopimuksen mukaisesti rangaistavaksi säädetty teko välittömän tai välillisen taloudellisen tai muun aineellisen hyödyn saamiseksi. Palermion sopimuksen esitöissä todetaan lisäksi, että termiä rakenteeltaan jäsentynyt ryhmä käytetään laajassa merkityksessä siten, että se sisältää sekä hierarkkisesti tai muuten jäsentyneet ryhmät että ei-hierarkkiset ryhmät, joissa ryhmän jäsenten roolien ei tarvitse olla muodollisesti määritellyt.

Toisen artiklan b kohdan mukaan "vakava rikos" tarkoittaa käyttäytymistä, joka täyttää sellaisen rikoksen tunnusmerkistön, jonka enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai ankarampi rangaistus.

Edelleen c kohdan mukaan "rakenteeltaan jäsentynyt ryhmä" tarkoittaa ryhmää, joka ei ole satunnaisesti muodostettu rikoksen välittömän tekemistä varten, jonka jäsenillä ei välttämättä ole muodollisesti määriteltäviä tehtäviä, jonka jäsenyys ei ole jatkuvaa tai jolla ei ole pitkälle kehittyntä sisäistä rakennetta.

Artiklan 5 1 kappaleen mukaan kukin sopimusvaltio toteuttaa tarvittavat lainsäädännölliset ja muut toimenpiteet säätääkseen seuraavat teot rangaistaviksi, kun ne on tehty tahallisesti: (a) jompikumpi tai molemmat seuraavista omina rikosnimikkeinä erikseen kyseisen rikollisen toiminnan yrityksestä tai suorittamisesta: (i) Sopiminen yhden tai useamman muun henkilön kanssa vakavan rikoksen tekemisestä, jonka tarkoituksena on välittömän tai välillisen taloudellisen tai muun aineellisen hyödyn saaminen ja johon kansallisen lainsäädännön sitä edellyttäessä liittyy teko, johon yksi tekijä ryhtyy sopimuksen päämäärän edistämiseksi, tai johon on osallisena järjestäytynyt rikollisryhmä; (ii) sellaisen henkilön käyttäytyminen joka, tietoisena joko järjestäytyneen rikollisryhmän tavoitteesta ja yleisestä rikollisesta toiminnasta tai sen aikomuksesta tehdä kyseessä olevat rikokset, osallistuu aktiivisesti a. järjestäytyneen rikollisryhmän rikolliseen toimintaan; b. järjestäytyneen rikollisryhmän muuhun toimintaan tietoisena siitä, että hänen osallistumisensa edistää edellä kuvatun rikollisen tavoitteen toteutumista; (b) vakavan rikoksen tekemisen järjestäminen, ohjaaminen, avustaminen, edistäminen, helpottaminen tai neuvominen, silloin kun siihen on osallisena järjestäytynyt rikollisryhmä.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta

Yhteisen toiminnan on edellä esitetyn mukaisesti sittemmin korvannut Euroopan unionin neuvoston puitepäättös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta (2008/841/YOS). Sen 1 artiklan mukaan puitepäättöstä sovellettaessa tarkoitetaan 1) "rikollisjärjestöllä" rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka on ollut olemassa jonkin aikaa ja joka koostuu useammasta kuin kahdesta henkilöstä, jotka toimivat yhdessä tehdäkseen rikoksia, joista voi enimmillään seurata vähintään neljän vuoden pituinen tai sitä ankarampi vankeusrangaistus tai vapaudenriiston käsitettävä turvaamistoimenpide, saadakseen niistä suoraan tai välillisesti taloudellista tai muuta aineellista hyötyä; 2) "rakenteeltaan jäsentyneellä yhteenliittymällä" yhteenliittymää, jota ei ole satunnaisesti muodostettu rikoksen vä-

litöntä tekemistä varten, jonka jäsenillä ei tarvitse olla nimenomaisesti määriteltyjä tehtäviä, jonka jäsenyyden ei tarvitse olla jatkuvaa ja jolla ei tarvitse olla kehittyntä rakennetta.

Puitepäättöksen 2 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että toinen tai molemmat seuraavan tyyppisistä rikollisjärjestöön liittyvistä menettelyistä säädetään rangaistavaksi: a) sellaisen henkilön menettely, joka tahallisesti ja tietoisena joko rikollisjärjestön tavoitteesta ja yleisestä toiminnasta tai sen aikomuksesta tehdä kyseessä olevat rikokset, osallistuu aktiivisesti järjestön rikolliseen toimintaan, esimerkiksi tietojen tai välineiden tai uusien jäsenten hankintaan sekä sen toiminnan kaikenlaiseen rahoittamiseen, tietoisena siitä, että tällainen osallistuminen edistää järjestön rikollisen toiminnan toteutumista; b) sellaisen henkilön menettely, joka käsittää yhden tai useamman henkilön kanssa tehtävän sopimuksen toiminnasta, joka toteutuessaan johtaisi 1 artiklassa tarkoitettujen rikosten tekemiseen, silloinkin kun tämä henkilö ei osallistu toiminnan varsinaiseen suorittamiseen.

Edelleen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että a) 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua rikoksesta voidaan määrätä vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kahdesta viiteen vuotta; tai b) 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettua rikoksesta voidaan määrätä vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on sama kuin sopimuksen kohteena olevasta rikoksesta määrättävä, tai vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään kahdesta viiteen vuotta.

Saman artiklan 2 kohdassa edellytetään, että kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sitä seikkaa, että puitepäättöksen 2 artiklassa tarkoitettut, kyseisen jäsenvaltion määrittelemät rikokset on tehty osana rikollisjärjestön toimintaa, voidaan pitää koventamisperusteena.

Ruotsi

Ruotsin rikoslaissa (brottsbalk) ei ole järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää eikä tällaisen ryhmän toimintaan osallistumista ole erikseen säädetty rangaistavaksi. Rikoslain 29 luvun 2 §:n 6 kohdan mukaan yhtenä rangaistuksen koventamisperusteena on rikoksen tekeminen osana järjestäytyneessä muodossa tapahtuvaa rikollisuutta tai systemaattisesti tai erityisen suunnitelmallisesti.

Lisäksi Ruotsissa joidenkin järjestäytyneelle rikollisuudelle tyypilliseksi katsottujen rikosten, kuten ihmiskaupan ja ryöstön osalta myös tekojen toteuttamiseen tähtäävä valmistelu tai salahanke on kriminalisoitu. Enimmäisrangaistus valmistelusta tai salahankkeesta on kaksi vuotta vankeutta sillä edellytyksellä, ettei päämääränä olleesta toteutuneesta rikoksesta voisi seurata ankarampaa rangaistusta kuin kahdeksan vuotta vankeutta.

Ruotsissa on vastikään valmistunut järjestäytynyttä rikollisuutta koskeva mietintö (SOU 2014:63). Siinä ehdotetaan rikoksen valmistelua ja salahanketta koskevan vastuun laajentamista eräisiin järjestäytyneiden rikollisryhmien kannalta merkittäviin rikoksiin. Samalla valmistelun ja salahankkeen rangaistusasteikkoa koskevaa sääntelyä muutettaisiin, niihin liittyviä vastuuvapautta koskevia edellytyksiä laajennettaisiin ja eräitä vähemmän vaarallisia valmistelurikoksia dekrimineralisoidaisiin. Yhteisössä määräävää vaikutusvaltaa käyttävän laiminlyönti estää yhteisön puitteissa tehtävä rikos ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi. Järjestäytyneen rikollisuuden kannalta merkittävien rikostyyppien törkeysarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja tarkistettaisiin, ja uutena tällaisena perusteena olisi eräissä rikoksissa tekijän viittaaminen väkivaltapääomaan.

Norja

Norjan vuoden 1902 rikoslain (straffelov) keskeiset järjestäytynyttä rikollisuutta koskevat säännökset ovat 60 a §:n koventamisperuste ja 162 c §:n salahankekriminalisointi. Rikoslain 60 a §:n 1 momentin mukaan jos rikos on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, rikoksesta säädetty anka-

rin rangaistus nousee kaksinkertaiseksi, ei kuitenkaan enemmällä kuin viidellä vuodella vankeutta. Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan rikoslain 60 a §:n 2 momentin mukaan yhteistyötä kolmen tai useamman henkilön välillä, jonka päätarkoituksena on tehdä teko, josta voidaan rangaista vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistuksella tai jonka lähtökohtana on, että vähäistä suurempi osa toiminnasta perustuu sellaisten tekojen tekemiseen.

Rikoslain 162 c §:n mukaan joka sopii toisen kanssa sellaisen teon tekemisestä, josta voidaan rangaista vähintään kolmen vuoden vankeusrangaistuksella ja joka tehtäisiin osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, tuomitaan vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi, ellei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Rikoslain kokonaisuudistuksen seurauksena Norjassa on myös uudempi vuoden 2005 rikoslaki, jota ei kuitenkaan vielä ole saatettu voimaan. Vuoden 1902 rikoslain järjestäytynyttä rikollisuutta koskevat säännökset on otettu myös vuoden 2005 rikoslakiin. Vuoden 1902 rikoslain 60 a §:ää vastaa vuoden 2005 rikoslain 79 §:n 1 momentin c kohta. Säännöksessä koventamisperusteen enimmäisvaikutus on nostettu viidestä kuuteen vuoteen. Vuoden 1902 rikoslain 162 c §:ää vastaa vuoden 2005 rikoslain 198 §.

Vuoden 2005 rikoslaissa on myös eräitä rikosten törkeitä tekemuotoja, joiden törkeyttä arvioitaessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota muun muassa siihen, oliko rikoksessa organisoituneita piirteitä. Näissä säännöksissä ei aseteta samoja vaatimuksia organisoituneisuudelle kuin rikoslain 79 § asettaa järjestäytyneelle rikollisryhmälle.

Tanska

Tanskan rikosoikeudessa ei ole terrorismirikoksia lukuun ottamatta rangaistussäännöksiä, jotka koskevat järjestäytyneitä ryhmiä, joilla on oikeudenvastaisia tavoitteita. Tanskan vuoden 1930 rikoslain (straffelov) osallisuutta koskevan 23 §:n 1 momentin perussäännöksen mukaan lähtökohtana on, että kaikkia rikokseen myötävaikuttaneita pidetään tekijöinä, eikä rikokseen osallisia jaotella tekijöiden ohella yllyttäjiin ja avunantajiin,

vaikka säännös mainitsee myötävaikuttamisen tapoina yllyttämisen, neuvon ja teon. Tanskan rikoslain 21 §:n 1 momentin mukaan teosta, joka tähtää rikoksen edistämiseen tai toteuttamiseen, rangaistaan, jos rikos ei toteutunut, yrityksenä. Tanskan rikosoikeuden yrityskäsite on poikkeuksellisen laaja.

Rangaistuksen koventamisperusteita koskevan rikoslain 81 §:n 2 kohdan mukaan yleisenä rangaistusta ankaroittavana seikkana otetaan huomioon, että useat ovat tehneet rikoksen yhdessä, ja 3 kohdan mukaan, että teko oli erityisen suunnitelmallinen tai osa laajaa rikollisuutta.

Saksa

Saksan rikoslain (Strafgesetzbuch) 129 §:ssä on kriminalisoitu rikollisen yhteenliittymän perustaminen, sellaisen jäsenenä toimiminen, sellaiselle jäsenien tai tukijoiden hankkiminen ja sellaisen tukeminen. Toiminnan yhteisenä tavoitteena tai tarkoituksena tulee olla rikollinen toiminta, ja rangaistavuuden edellytyksenä onkin rikollisen toiminnan vähäistä suurempi merkitys yhteenliittymän toiminnassa.

Teosta tuomittavan rangaistuksen asteikkoa määritettäessä otetaan huomioon teon vakavuus ja tekijän erityisen merkittävä asema esimerkiksi yhteenliittymän tosiasiallisena johtajana tai alulle panijana. Yhteenliittymältä vaaditaan tiettyä pysyvyyttä, siinä tulee olla vähintään kolme jäsentä ja sen tulee olla organisaatioltaan ja tavoitteiltaan siten jäsenytynyt, että sen jäsenet tuntevat itsensä ryhmäksi. Rangaistukseen voidaan jättää tuomitsematta henkilö, jonka osuus tai syyllisyys yhteenliittymän rikolliseen toimintaan on merkitykseltään vähäinen. Lain 129 b §:n mukaan 129 §:n mukaista kriminalisointia sovelletaan myös ulkomailla toimivaan järjestöön.

Rikollista yhteenliittymää koskevan sääntelyn ohella Saksan rikoslain systematiikkaan sisältyy rikosten tekemistä jengin ("Bande") jäsenenä koskevia säännöksiä, joita on muun muassa käytetty tietyissä törkeitä tekemuotoja koskevissa tunnusmerkistöissä kvalifiointiperusteina. Kyseistä käsitettä ei kuitenkaan ole tarkasti määritelty laissa.

Oikeusvertailevia tietoja on esitetty myös työryhmämietinnössä Järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan käsitteistön yhtenäistäminen (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 23/2014).

2.3 Nykytilan arviointi

Järjestäytyneet rikollisryhmät muodostavat poikkeuksellisen rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisen ympäristön verrattuna perinteisiin rikosoikeudellisen vastuun malleihin, joissa lähtökohtana on ollut yksittäisen henkilön vastuu täydennettynä rikosoikeudellisilla osallisuusopeilla. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa on kuvattu muun muassa eräänlaiseksi organisaatorikollisuudeksi.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva rikoslain sääntely on syntynyt eri lainsäädäntöhankkeiden tuloksena. Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevassa sääntelyssä on eri yhteyksissä käytetty toisistaan jonkin verran poikkeavia ilmaisuja. Sääntelykokonaisuudessa on näin ollen tiettyjä epäyhtenevyyksiä. Tämän voi osaltaan olettaa myötävaikuttaneen siihen, että monia järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevia säännöksiä on sovellettu varsin vähän.

On siten aiheutta yhtenäistää järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevia säännöksiä. Tämän voidaan olettaa helpottavan järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten soveltamistoimintaa.

Järjestäytynyt rikollisryhmä

Järjestäytynyt rikollisuus on monitahoinen rikollisuuteen liittyvä ilmiö, eikä järjestäytyneille rikollisryhmille ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Rikollisryhmät eroavat toisistaan jäsenistöltään, rakenteeltaan ja toimintatavoiltaan. Rikollisryhmät myös muuttuvat. Aikaisemmin kyse oli paljolti rakenteeltaan hierarkkisista ja jäykistä ryhmistä, mutta nyttemmin erilaisten löyhempien verkostojen osuus on kasvanut. Ne rikollisuuden alat, joilla rikollisryhmät toimivat, vaihtelevat. Sama koskee sitä, onko toiminta luonteeltaan sellaisenaan rikollista kuten huumausainerikokset vai tehdäänkö rikoksia esimerkiksi taloudellisessa toiminnassa. Yleensä rikollisryhmät pyrkivät ainakin osal-

la toiminnastaan taloudelliseen hyötyyn, vaikka rikollinen toiminta osin koskisi muuta rikollisuutta. Usein rikollisryhmät käyttävät toiminnassaan myös väkivaltaa tai sen uhkaa.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan yksiselitteisen tosiasiamääritelmän puuttuminen heijastuu siihen, että käsitykset siitä, kuinka monta järjestäytyntä rikollisryhmää esimerkiksi Suomessa toimii ja paljonko niissä on jäseniä, vaihtelevat jossain määrin. Valtioneuvoston periaatepäätöksestä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta 7.3.2013 ilmenee, että poliisin tietojen mukaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien ryhmien määrä on lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana Suomessa. Keskusrikospoliisin arvion mukaan Suomessa toimii noin 80 järjestäytyntä rikollisryhmää, ja näissä ryhmissä on jäseniä noin 1 000.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan tosiasiallisen määrittelyn vaikeus heijastuu myös niitä koskeviin oikeudellisiin määritelmiin. Tätä ilmentää muun muassa se, että Palermón sopimuksen ja puitepäätöksen ”jäsentynyttä” ryhmää tai yhteenliittymää koskeva luonnehdinta on määritelty neljän negatiivisen määreen avulla. Oikeudellista sitovuutta vailla oleva rikollisryhmän ENFO-POL-määritelmä puolestaan sisältää 11 kriteeriä, joista neljä on pakollisia ja lopuista seitsemästä kahden tulee täytyä, jotta kyseessä katsottaisiin olevan rikollisryhmä.

Järjestäytynyt rikollisryhmä ja rangaistusarvo

Rikoslain 6 luvun 4 §:n rangaistuksen mittaamisen yleisperiaatetta koskevan säännöksen mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Säännös kuvaa rikosoikeudellista suhteellisuusperiaatetta. Sitä, kuinka ankaraa rangaistusta teko suhteellisuusperiaatteen mukaan edellyttää, voidaan kutsua myös teon rangaistusarvoksi. Rangaistuksen tulee olla suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeudenmukainen sekä itsessään että suhteessa siihen, minkä katsotaan olevan oikeudenmukainen rangaistus

muuntyyppisistä rikoksista. Rangaistus ei saa olla ankarampi kuin mitä suhteellisuusperiaate mahdollistaa. Rikosoikeudessa moitittavuus perustuu tekorikosoikeuden lähtökohdan mukaisesti konkreettisiin rikoksiin eikä tekijään liittyviin piirteisiin (tekijärikosoikeus). Konkreettinen rangaistus määräytyy teon rangaistusarvon ohella myös muiden seikkojen kuten mahdollisen uusimisen ja nuoria henkilöitä koskevien tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien perusteella.

Keskeistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvässä erityisessä moitittavuudessa on se, että järjestäytyneellä rikollisryhmällä on suuri ja pitkäaikainen rikosten tekemiseen liittyvä potentiaali. Ryhmän jäsenet tuovat ryhmään erilaisia rikosten tekemistä edistäviä resursseja. Rikosten tekeminen usean henkilön voimin on tavallista helpompaa. Ryhmän jäsenillä saattaa olla rikosten tekemiseen liittyvää erityisosaamista. Rikollisryhmässä voidaan yleensä tehdä enemmän ja vakavampia rikoksia kuin mihin yksittäinen henkilö pystyisi.

Järjestäytyneen rikollisryhmän rikoksentekopotentiaalia lisää myös tällaiseen yhteenliittymään liittyvä ryhmädynamiikka. Rikosten tekeminen ryhmässä voi heikentää rikoksen tekemiseen osallistuvan ryhmän jäsenen henkilökohtaista vastuunottoa yksittäisestä rikoksesta. Rikosten tekemisestä perääntyminen voi ryhmäpaineen vuoksi olla vaikeampaa ryhmän jäsenelle kuin yksittäiselle rikoksentekijälle. Tätä saatetaan ryhmässä myös tehostaa kurinpidollisin toimin ja rangaistuksin.

Yksittäiselle ryhmän jäsenelle rikollinen yhteenliittymä voi olla keskeinen viiteryhmä. Rikosten tekeminen ja liittymän jäsenyys voivat tuoda arvontoa. Rikosten tekemisestä kieltäytyminen ja ryhmästä eroaminen voivat olla vahvasti sanktioituja. Ryhmän jäsenyys saattaakin olla ryhmästä eroon pyrkivälle suuri ongelma.

Järjestäytyneen rikollisryhmän suureen rikoksentekopotentiaaliin voi liittyä myös suurempi potentiaali rikosten jälkien hävittämiseen. Rikokset voidaan ensinnäkin pyrkiä tekemään siten, että rikosoikeudelliset vastuurakenteet eivät kohtaa rikosten tekemistä tällä tavoin. Toiseksi ryhmällä voi olla tavallista paremmat mahdollisuudet yksittäisen ri-

koksen selvittämisen vaikeuttamiseen. Tähän voivat vaikuttaa muun muassa yhteenliittymän rikoksentekoa palveleva rakenne ja rikosten suunnitelmallisuus. Selvittäminen voi olla vaikeaa myös siksi, että henkilötodistellulla ei välttämättä ole samaa merkitystä kuin muissa rikosasioissa. Asianomistajat saattavat pelätä rikosten tekijöitä.

Lisäksi on arvioitava sitä, mikä merkitys tietyn yksittäisen rikoksen liittynällä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan on rangaistuksen määräämisessä kyseisestä rikoksesta. Rikoslain 6 luvun 4 §:ssä ilmaistun rikosoikeudellisen suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta kysymys on siitä, mikä merkitys rikoksen tekemisellä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa on säännöksessä tarkoitettujen, oikeudenmukaista rangaistusta koskevien kriteerien näkökulmasta. Jotta tavallista ankarampi rangaistus olisi tällä perusteella perusteltu, tulisi rikoksen tekemisen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa lisätä rikoksen vahingollisuutta tai vaarallisuutta taikka tekijän rikoksesta ilmenevää syyllisyyttä.

Rikoksella voi tämän liittynän vuoksi olla tavallista vakavampi ilmenemismuoto. Rikoksessa on voitu käyttää esimerkiksi järjestäytyneen rikollisryhmän tunnuksia. Tämä voi merkitä sitä, että rikos näyttää tavalta vaarallisempana, ja tekijä hyödyntää tätä tietoisesti rikoksessa. Rikoksen rangaistusarvoa arvioidaan lähtökohtaisesti rikoksen konkreettisen ilmenemismuodon perusteella, ja tässä arviossa otetaan huomioon, mikä merkitys esimerkiksi tällaisella rikollisryhmän tunnusten hyödyntämisellä on rikoksen rangaistusarvoa määrittävien tekijöiden kanalta.

Periaatteessa vaikeampaa voi olla perustella järjestäytyneen rikollisryhmän osana tehdyn rikoksen suurempaa rangaistusarvoa silloin, kun rikoksessa ei ole mainituin tavoin näkyvästi hyödynnetty sitä, että tekijä liittyy järjestäytyneeseen rikollisryhmään. Ankarampaa rangaistusta voidaan pyrkiä tällöin perustelemaan sillä, että järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tehdyn rikoksen vahingollisuutta ja vaarallisuutta lisää se, että rikos on järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan ”tuote”. Syyllisyyden puolella voidaan ajatella, että rikoksen tekeminen osana

järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ilmentää päättäväisempää asettumista oikeusjärjestyksen suojaamia oikeushyviä ja tuota suojaa toteuttavaa oikeusjärjestystä vastaan. Tärkeää on joka tapauksessa voida perustella rikoksen tavallista suurempi rangaistusarvo konkreettisilla rikokseen liittyvillä perusteilla, vaikka ne liittyisivät vain rikollisryhmän rikoksentekopotentiaaliin, eikä jonkinlaisella elämäntapasyyllisyydellä, joka olisi tunnusomaista tekijärikosoikeudelle.

Oikeusvaltiolliset kriminalisointiperiaatteet

Oikeusvaltiolliset kriminalisointiperiaatteet ovat rikosoikeudellista lainsäädäntötoimintaa ohjaavia lähtökohtia. Ne ovat tarpeen ottaen huomioon rikoslainsäädännön repressiivinen luonne. Oikeusvaltiossa repressiivisten keinojen käytön tulee olla huolellisesti perusteltua. Kriminalisointiperiaatteiden taustalla ovat osaltaan jo perustuslain säännökset. Myös eduskunnan perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat esittäneet kriminalisointiperiaatteita koskevia lausumia. Tämän esityksen tavoitteena on järjestäytynyttä rikollisuutta koskevien rikoslain säännösten tarpeettomien epäyhteneväisyyksien poistaminen eikä uusien tai ankarampien rangaistussäännösten laatiminen. Kriminalisointiperiaatteita koskevalla näkökohdilla on kuitenkin merkitystä myös tällaisessa sääntelyyhteudessa.

Sisällöllisesti keskeinen lähtökohta on se, että rangaistussäännösten tulee olla viimesijainen keino moitittavaan käyttäytymiseen vaikuttamisessa (ultima ratio -periaate). Rankaiseminen tulee rajoittaa vain sitä ehdottoman välttämättömästi edellyttäviin moitittaviin käyttäytymismuutoksiin. Rangaistussäännösten tulee suojella oikeushyviä, jotka tulee pääsääntöisesti voida palauttaa yksilöiden perus- ja ihmisoikeuksiin. Rangaistussäännösten tulee vaikuttaa rikoksia ehkäisevästi rangaistussäännöksen osoittaessa käyttäytymismuodon moitittavuutta tai ainakin rangaistusuhkaan sisältyvän pelotteen vuoksi. Käsityksen rangaistussääntelyn tällaisesta vaikuttavuudesta tulee perustua asianmukaisesti tosiasioita koskeviin tietoihin ja selvityksiin. Rangaistusasteikko määräytyy teko-tyypin moitittavuuden mukaan.

Tekorikosoikeudellisen lähtökohdan mukaisesti rikoksissa tulee olla kysymys moitittavista konkreettisista tekotyypeistä. Laillisuusperiaatteen edellyttämien tavoin nuo moitittavat tekotyypit on määriteltävä tarkkarajaisesti rikostunnusmerkistöissä. Rikostunnusmerkistöt eivät näin ollen voi olla yleisluontoisia ja epämääräisiä, jolloin rikoksen määrittelyvalta jätettäisiin lakia soveltaville tahoille. Epämääräiset rikostunnusmerkistöt voivat samalla merkitä ylikriminalisointia.

On selvää, että tekotyypin moitittavuuden perustavia elementtejä ei voida jättää rikostunnusmerkistöstä pois tai väljentää niitä siitä syystä, että ilman tuollaista elementtiä teon toteen näyttäminen olisi helpompaa. Selvää on myös, että tekoja ei säädetä rangaistavaksi siitä syystä, että lainvalvontaviranomaiset saisivat käyttöönsä rikoksen torjuntakeinoja tai selvittämiskeinoja. Myöskään rangaistusasteikkoja ei säädetä sen mukaan, että käytettäväksi saataisiin tällaisia keinoja.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan rikosoikeudellisen sääntelyn laillisuusperiaatteeseen kuuluva täsmällisyysvaatimus on korostunut, jos osallisuutta rikokseen säännellään rikosoikeudessa vakiintuneista osallisuusopillisista käsityksistä poikkeavasti (PeVL 17/2006 vp). Tässä esityksessä kyse on tämänkaltaisesta poikkeavasta sääntelystä.

Sääntelyä koskevia kysymyksiä

Järjestäytyntä rikollisuutta ja sen lähi-ilmiötä koskevaa sääntelyä on, jopa suomalaisen oikeusjärjestelmän systematiikalle perinteisesti läheisissä maissa, toteutettu varsin monella eri tavalla. Sääntely ei ole sanottavasti yhtenäistynyt edes aihepiiriin liittyvien ylikansallisten instrumenttien seurauksena, vaan eri maissa jo aikaisemmin valittujen perusratkaisujen on, ainakin instrumenttien perusteella mahdollisesti tehtyjen pienien muutosten jälkeen, katsottu täyttävän kansainväliset vaatimukset. Siten oikeusvertailun perusteella ei ole havaittavissa tiettyä selkeästi hallitsevaa mallia, jolla järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva sääntely olisi muualla toteutettu.

Voimassa olevat kansalliset rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevat säännökset eroavat toisistaan jossain määrin ai-

nakin seuraavien kysymysten suhteen. Osassa säännöksiä on puhe rikoksen tekemisestä rikollisryhmän jäsenenä, osassa taas rikoksen tekemisestä osana rikollisryhmän toimintaa. Toiseksi sääntelyt eroavat toisistaan sen suhteen, edellytetäänkö säännöksessä järjestäytymisen tapahtuneen rikosten tekemisen taroituksessa vai eikö tällaista edellytystä ole. Kolmanneksi eroavuuksia esiintyy sen suhteen, minkä tyyppistä rikollisuutta ryhmä harjoittaa. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdassa on puhe järjestäytymisestä ”vakavien” rikosten tekemistä varten. Rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä puolestaan lähdetään siitä, että kyse on yhteenliittymästä, joka toimii tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Eräissä kvalifiointiperusteissa on omaksuttu sen tyyppinen malli kuin rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa, jossa on puhe rikoksentekijän toimimisesta sellaisen rikoksen eli kyseisessä lainkohdassa huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Tällaisessa luonnehdinnassa on yhtäältä yksilöity se rikostyyppi, jonka tekemisestä on kysymys, ja toisaalta asetettu tällaisten rikosten tekemistä koskeva lisämäärä ”laajamittainen”. Neljänneksi sääntelyt eroavat toisistaan siinä, että rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä on nimenomainen yhteenliittymän määrittely, jossa viitataan jäsenten vähimmäislukumäärään, yhteenliittymän ajalliseen keston ja rakenteeseen luonnehtimalla yhteenliittymää rakenteeltaan jäsenyenneeksi. Lisäksi säännöksissä on teknisluonteisia eroja sen suhteen, puhutaanko niissä ryhmästä vai rikollisryhmästä ja mitä aikamuotoa säännöksen kirjoittamisessa on käytetty.

Sääntelyä olisi mahdollista yhtenäistää eri tavoin. Yhtenäistämisen ei toisaalta välttämättä tarvitse olla täydellistä. Kun järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa sääntelyä on rikoslaissa kolmella tasolla – yleisenä kovan-
tampaperusteena, rikostunnusmerkistön osana ja eräiden rikosten kvalifiointiperusteena – voidaan hyvin ajatella, että järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien luonnehdintojen ei tarvitse tai niiden ei ehkä edes tule olla samanlaisia kaikilla näillä tasoilla. Voidaan myös ajatella, että eri rikostyypeissä voidaan

tarvita jossain määrin eriytyvää sääntelyä. Vähimmillään yhtenäistämässä on kuitenkin perusteltua luopua tarpeettomista eroavuuksista.

Kaikissa tapauksissa sääntelyn on täytettävä kansainväliset ja eurooppalaiset velvoitteet. Siten säännösten yhtenäistämisen tulee tapahtua näiden velvoitteiden asettamissa rajoissa. Esille ei ole tullut syitä luopua myöskään järjestäytyntä rikollisuutta koskevan rikoslain sääntelyn perusrakenteesta. Sääntelyn yhtenäistämistä voidaan toteuttaa nykyisen rakenteen puitteissa.

Merkittävä tapa yhtenäistää järjestäytyntä rikollisuutta koskevaa käsitteistöä on omaksua yhteinen sitä koskeva perusmääritelmä. Tällöin hyvät syyt puhuvat sen puolesta, että lähtökohdaksi valitaan eurooppalaisiin ja kansainvälisiin velvoitteisiin perustuva määritelmä eli rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa omaksuttu määritelmä, joka viittauksen kautta saa sisältöä osittain pykälän 1 momentista. Tämän mukaisesti järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n rikostunnusmerkistö ei kuitenkaan ole luonteva paikka kyseiselle määritelmälle. Määritelmä onkin syytä siirtää edellä mainitusta lainkohdasta ensimmäiseen luontevaan järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaan yhteyteen. Tällainen yhteys on rangaistuksen yleisiä koventamisperusteita koskeva säännös. Luontevinta on ottaa järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva määritelmäsäännös koventamisperusteita koskevan rikoslain 6 luvun 5 §:n uudeksi toiseksi momentiksi. Muissa järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä viitattaisiin määritelmäsäännökseen.

Rikoslain 6 luvun 5 §:ään otettavassa määritelmäsäännöksessä lähdetään siitä, että ryhmän tavoitteena on tehdä rikoksia, joiden rangaistusmaksimi on vähintään neljä vuotta vankeutta (taikka rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia). Tästä ei seuraa, että olisi välttämätöntä luopua rikostyyppiin ja toiminnan laajuuteen

viittaavasta edellytyksestä törkeässä doping-rikoksessa, törkeässä huumausainerikoksessa ja törkeässä alkoholirikoksessa. Rikoksen lajiin viittaavan perusteen puolesta voidaan rikosten kvalifiointiperusteissa esittää, että rikoksen törkeäksi tekevien perusteiden tulisi koskea samaa vääräysulottuvuutta kuin rikoksen perustekomuodon. Tämän näkökohdan painoarvon voidaan katsoa olevan sitä suurempi, mitä suurempi merkitys rangaistusasteikkoon perusteella on. Esimerkiksi huumausainerikoksen enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta ja törkeän huumausainerikoksen enimmäisrangaistus kymmenen vuotta vankeutta. Edellytykseen ei ole katsottu liittyvän erityisiä ongelmia. Eurooppalaiset ja kansainväliset instrumentit eivät myöskään edellytä tämän edellytyksen muuttamista kyseisissä tunnusmerkistöissä. Onkin perusteltua, että tällaisissa säännöksissä edelleen lähdetään myös kyseistä rikostyyppiä koskevasta kriteeristä. Eri rikoksissa on muutenkin varsin erilaisia kvalifiointiperusteita.

Nykyisellään rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperustetta tulkitaan esitöissä lausutun pohjalta siten, että koventamisperustetta voidaan soveltaa myös vähemmän vakavaan rikokseen, jos koventamisperusteen kriteerit muuten täyttyvät ja rikos on välittömästi palvellut rikollisryhmän toimintaa. Tämä ei johdu siitä, että näiden lievempienkin rikosten tulkittaisiin toteuttavan lainkohdan ”vakavien” rikosten vaatimuksen, vaan siitä, että vakavien rikosten tekemisen tavoite on rikollisryhmän tunnusmerkki. Säännöksen sanamuoto ei ole asettanut estettä esitöissä omaksutulle tulkinnalle, vaikka luontevana lähtökohtana on ollut, että koventamisperustetta sovelletaan ennen kaikkea ryhmälle tunnusomaisiin rikoksiin eli vakaviin rikoksiin. Lähdettäessä määritelmäsäännöksessä ryhmän tavoitteena vähintään neljän vuoden vankeusrangaistuksella uhatuista rikoksista lähtökohdaksi muodostuisi, että järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa koventamisperustetta sovellettaisiin sellaisiin rikoksiin. Koventamisperuste voisi kuitenkin muiden edellytysten toteutuessa soveltua tätä lievempäänkin rikokseen.

Rangaistus tulee joka tapauksessa mitata rikoksen vahingollisuuden ja vaarallisuuden,

teon vaikuttimien ja teosta ilmenevän muun syyllisyyden edellyttämin tavoin eli teon rangaistusarvon mukaan. Yhtäältä rikoslain 6 luvun 6 §:n rangaistuksen lieventämisperusteet ja toisaalta luvun 5 §:n rangaistuksen koventamisperusteet konkretisoivat rikoslain 6 luvun 4 §:n suhteellisuusperiaatetta selittämällä, mitä on pidettävä rangaistusta lieventävänä ja koventavana seikkana. Rangaistuksen määräämisen perustavoitteena on oikeudenmukaisen rangaistuksen määrääminen. Mainitut näkökohdat vaikuttavat siten, että erilaisissa esimerkiksi koventamisperusteen soveltamista koskeissa, rangaistuksen määräämiseen liittyvissä kysymyksissä ratkaisevaa merkitystä ei välttämättä ole sillä, osuuko jokin tapaus perusteen alueelle vai ei.

Tätä osoittavat osaltaan myös rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan soveltamisesta annetut ennakkoratkaisut KKO 2011:41 ja 2013:90, joista edellisessä vaatimus koventamisperusteen soveltamisesta hylättiin, mutta rangaistus kuitenkin pysytettiin, ja jälkimmäisessä vaatimus koventamisperusteen soveltamisesta niin ikään hylättiin, mutta rangaistuksia jopa kovennettiin yhden tuomitun osalta kahdella vuodella ja yhden syytetyn osalta vajaalla kahdella vuodella. Samoja perusajatuksia ilmentää osaltaan se, että jälkimmäisessä ratkaisussa sen seikan, että tapauksessa oli ”piirteitä” koventamisperusteen soveltamiseen liittyvistä seikoista, katsottiin olevan rangaistuksen määräämisessä merkittävä seikka.

Järjestäytynyttä rikollisuutta koskeissa säännöksissä soveltamisedellytykseksi ei ole asetettu sitä esimerkiksi puitepäätöksen 1 artiklan rikollisjärjestön määritelmässä käytettyä kriteeriä, jonka mukaan rikollisjärjestöön kuuluvat henkilöt tekevät artiklassa tarkoitettuja rikoksia saadakseen niistä suoraan tai välillisesti taloudellista tai muuta aineellista hyötyä. Tällaista vaatimusta ei ehdoteta myöskään tässä. Rikollisjärjestön määritelmä olisi näiltä osin siis laajempi kuin esimerkiksi puitepäätöksen määritelmä. Seikalla voi kuitenkin olla merkitystä arvioitaessa sitä, oliko rikos tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa vai ei. Se, että kotimainen määritelmä on tältä osin laajempi, on lisäksi otettava huomioon siten, että rangaistussääntelyn pysymiselle vain välttämättömän laa-

juisena kiinnitetään muilta osin erityistä huomiota.

Edellä todetuin tavoin säännökset eroavat toisistaan myös siinä, edellytetäänkö ryhmän järjestäytyneen tiettyä tarkoituserää eli säännöksessä mainittujen rikosten tekemistä varten vai ei. Niinpä rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan koventamisperusteissa puhutaan rikoksen tekemisestä ”vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen” ryhmän jäsenenä. Rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa huumausainerikoksen yhtenä törkeysperusteena on se, että rikoksentekijä toimii ”sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen” ryhmän jäsenenä. Riippumatta siitä, asetetaanko säännöksessä nimenomaisesti soveltamisedellytykseksi se, että ryhmä on järjestäytynyt tiettyjen rikosten tekemistä varten, järjestäytyneisyyteen kuuluu joka tapauksessa sellaisen ryhmämuodon omaksuminen, joka palvelee rikosten tekemistä. Kansainvälisissä ja eurooppalaisissa instrumenteissa ryhmän järjestäytyneisyyttä luonnehditaan jäsenyteenä käsitteen kautta. Selvää lisäksi on, että järjestäytyneisyys ei näissä säännöksissä eikä muissakaan järjestäytynyttä rikollisryhmää koskeissa säännöksissä edellytä sitä, että ryhmän järjestäytyneisyyden täytyisi ilmetä esimerkiksi jostakin perustamissopimuksesta tai vastavasta.

Ryhmän järjestäytymisen tarkoitusta koskeva kriteeri on rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan tulkinnassa saatettu kokea jossain määrin ongelmalliseksi. Tähän saattaa olla monia syitä. Koventamisperustetta koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä siirretään rikoslain 17 luvun 1 a §:stä koventamisperustetta koskevaan rikoslain 6 luvun 5 §:ään. Koventamisperustetta koskevan rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa ei jo tähän liittyen enää puhuttaisi järjestäytymisen tarkoituksesta. Sitä vastoin sikäli kuin eräiden rikosten kvalifiointiperusteissa edellä todetuin tavoin lähdetään rikostyyppikohtaisesta järjestäytyneen rikollisryhmän luonnehdistuksesta, myös järjestäytyneisyyden tarkoitusta koskeva edellytys säilytettäisiin. Tämä johtuu edellä todetuista seikoista. Erityistä tarvetta

muuntyyppiseen sääntelyyn ei tältä osin myöskään ole tullut esille.

Yhtenä eroavaisuutena säännöksissä on edellä todetuin tavoin se, edellyttääkö säännös rikoksen tehdyn ”järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä” vai ”osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa”. Ilmaisujen voidaan kuitenkin katsoa olevan soveltamisaloiltaan melko yhtenevät ottaen huomioon myös sen, että rikoksen tekemisessä rikollisryhmän jäsenenä kysymys ei ole vain siitä, että henkilö on ryhmän jäsen ja tekee rikoksen, vaan siitä, että hän tekee rikoksen nimenomaan ryhmän jäsenenä eli ryhmän jäsenen ominaisuudessaan ja roolissaan. Merkille pantavaa on myös se, että korkein oikeus on ratkaisussaan 2011:41 hyödyntänyt sen arvioinnissa, oliko rikokset tehty rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan edellyttämien tavoin, sitä, oliko rikokset tehty osana ryhmän järjestäytymisen perusteena ollutta toimintaa. Tämäkin ilmentää sitä, että kriteerien soveltamisalat ovat suurelta osin yhtenevät. Rikoksen tekeminen ”osana” järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa voi kuitenkin periaatteessa sikäli olla jossain määrin rikollisryhmän jäsenenä tapahtuvaa rikoksen tekemistä laajempi, että saattaa olla tapauksia, joissa rikos voidaan katsoa tehdyksi osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, vaikka tekijä ei ole ryhmän jäsen. Tällöin täytyy kuitenkin olla muita vahvoja perusteita katsoa rikos tehdyksi osana ryhmän toimintaa kuin se, että rikoksen on tehnyt ryhmän jäsen tuossa ominaisuudessaan.

Näistä kahdesta ilmaisutyyppistä rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa vastaa paremmin eurooppalaisissa ja kansainvälisissä instrumenteissa käytettyjä ilmaisuja. Vaikka edellä on todettu olevan tärkeää, että esimerkiksi törkeää huumausainerikosta koskeva järjestäytynyttä rikollisryhmää koskeva luonnehdinta on rikostyyppikohtainen ja että näissä säännöksissä muutenkin lähdetään nykyisestä sääntelymallista, perusteltuna voidaan pitää sitä, että järjestäytynyttä rikollisryhmää koskeva sääntely yhdenmukaistetaan siltä osin, että säännöksissä puhuttaisiin kautta linjan rikoksen tekemisestä osana rikollisryhmän toimintaa.

Omaksumusta aikaisempaa yhtenäisempi järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskeva sään-

tely huomiota on lisäksi kiinnitettävä siihen, että säännökset toimivat edellä selostetuin tavoin usealla sääntelyportaalla – koventamisperusteena, tunnusmerkistön osana ja kvalifiointiperusteena. On kysymyksiä herättävää, että sama olosuhde – rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa – voi esiintyä sääntelykokonaisuuden eri portailla. Tämä tilanne ei kuitenkaan ole syntynyt käsitteistön yhtenäistämisestä sellaisenaan, joskin sääntelyn yhtenäistäminen tässä esitettävien tavoin tuo tämän seikan aiempaa selvemmin näkyville. Sisällöllisesti on tässäkin yhteydessä kiinnitettävä huomiota teon rangaistusarvoon ja rikoslain 6 luvun 4 §:ään keskeisenä sitä koskevana säännöksenä. Rikoksen tekemiselle osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa on annettava kussakin sääntely-yhteydessä sen rangaistusarvon mukainen painoarvo. Tällä on merkitystä esimerkiksi sen suhteen, kuinka merkittävä rooli kokonaistörkeysvaatimukselle jää rikoksen törkeän tekemuodon edellytysten arvioinnissa. Rikosoikeudellisesta useampikertaisen kvalifioinnin kiellosta johtuu, että jos esimerkiksi rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa on jonkin rikoksen kvalifiointiperuste, sama seikasto ei voi enää koventaa rangaistusta rikoslain 6 luvun 5 §:n soveltamisen kautta.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaan rikoslain 17 luvun 1 a §:n säännökseen liittyy erityisiä kysymyksiä. Säännös on rakenteeltaan monopolisempi kuin koventamisperuste ja kvalifiointiperusteet, ja sitä on sovellettu erittäin harvoin. Pykälän 4 momenttiin sisältyvän määritelmäsäännöksen ei voida katsoa olleen erityisen hankala, koska sitä on sovellettu siihen viittaavan kvalifiointiperusteen soveltamisessa.

Säännöksen 1 momentin 1—7 kohtien tekoapatunnusmerkit ovat lakivaliokunnan muotoilemia. Säännöksen 1 momentin 6 kohdan tekoapatunnusmerkin edellytykset toteuttaa se, joka hoitaa järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antaa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja. Näin kohdassa on taloudellisten asioiden hoitamisen osalta määre ”tärkeitä” ja neuvojen osalta määre ”erittäin tärkeitä”. Vastaavasti

4 kohdassa tilojen osalta lisämäärettä ei ole, kun taas kulkuneuvojen ja välineiden tulee olla ”erittäin tärkeitä”. Se, että erilaisten myötävaikutustapojen yhteydessä on heikompi tai vahvempi määre tai ei lainkaan selaista, ei ole osoitus sääntelyn epä johdonmukaisuudesta vaan siitä, että myötävaikutuksen tapojen lähtökohtainen merkitys vaihtelee. Niinpä toimitilojen antaminen ryhmän käyttöön on lähtökohtaisesti paljon merkittävämpää kuin välineiden antaminen, jolloin on paikallaan, että välineitä koskevaan tunnusmerkkiin liitetään määre, jotta myötävaikutuksen merkitys olisi samaa luokkaa kuin toimitilojen antamisessa käyttöön. Eri teko tapatunnusmerkkien muotoiluun liittyy muitakin näkökohtia. Tekotapatunnusmerkkeihin ei voida myöskään olettaa liittyvän erityisiä ongelmia. Tekotapatunnusmerkkien sisällön muuttamiseen ei näiltä osin ole aihetta.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 7 kohdassa on teko tapatunnusmerkki, joka koskee järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla tapahtuvalla aktiivisella edistämällä. Palermón sopimus edellytti tämäntyyppisen jossain määrin avoimen tunnusmerkin säätämistä. Lakivaliokunta muotoili sopimusvelvoitteen edellytykset täyttävän teko tapatunnusmerkin. Lakivaliokunta lähti siitä, että eri teko tapatunnusmerkeille tunnusomaista on rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista edistävien olennaisten, aktiivisten tekojen tekeminen. Olennaisuutta koskeva vaatimus onkin keskeinen osa kohdan 7 teko tapatunnusmerkkiä (LaVM 5/2003 vp). Tämäntyyppisten tunnusmerkkien on katsottu olevan laillisuusperiaatteen kannalta tyydyttävämpiä, jos niistä nimenomaisesti ilmenee rinnasteisuus muihin kysymykseen tuleviin teko tapoihin. Tämän vuoksi säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi ilmaisulla ”vakavuudeltaan näihin verrattavalla”.

Eräissä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin teko tapatunnusmerkeissä mainitaan siinä tarkoitettun toiminnan olevan merkittävää ”rikollisen toiminnan kannalta” tai käytetään muuta ryhmän rikolliseen toimintaan viittaavaa ilmaisua. Selvää sinänsä on, että kaikissa teko-

tapatunnusmerkeissä on kysymys nimenomaan ryhmän rikollisen toiminnan edistämistä merkitsevistä, teko tapatunnusmerkeistä ilmenevästä toiminnasta. Nykyisellään kaikissa teko tapatunnusmerkeissä ei ole tällaista viittausta. Viittauksen puuttumiseen ei ole teko tapatunnusmerkin sisältöön tai rakenteeseen liittyvää syytä lukuun ottamatta 1 kohtaa, jossa on kysymys rikollisryhmän perustamisesta tai organisoimisesta ja väen värvämisestä siihen. Tällaista viittausta ei ole katsottu tarpeelliseksi liittää myöskään 2 kohtaan, jossa kysymys on järjestäytyneen rikollisryhmän varustamisesta muun muassa aseilla tai muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Kohtia 4 ja 6 ehdotetaan teko tapaluetelon yhtenäistämiseksi täydennettäväksi lisäämällä niihin rikollista toimintaa koskevat tunnusmerkit.

Rikoslain 17 luvun 1 a § edellyttää, että säännöksessä kuvattu rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Tällaisen edellytyksen puuttumisen olisi katsottu merkitsevän Suomen rikosoikeuden yleisten periaatteiden vastaista ratkaisua. Edellytystä on pidetty tärkeänä myös johdonmukaisuussyistä (HE 183/1999 vp). Perustuslakivaliokunta piti rajasta merkittävänä arvioitaessa täsmällisyysvaatimuksen toteutumista kyseisessä sääntelyssä, joka menee rikosoikeudessa va kiintuneiden osallisuuskäsitysten ulkopuolelle. Tällaisessa sääntelyssä täsmällisyysvaatimus on korostunut (PeVL 10/2000 vp). Palermón sopimuksen toimeenpanon yhteydessä edellytys katsottiin myös sopimuksen sallimaksi. Perustuslakivaliokunta on terrorismirikoksia koskevan HE:n 18/2014 vp käsittelyn yhteydessä todennut, että tuossa esityksessä ehdotetun kaltaisessa uuden tyyppisessä rikosoikeudellisessa sääntelyssä korostuu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitys. Perustuslakivaliokunta toteaa kiinnittäneensä tällaisissa yhteyksissä huomiota muun muassa siihen, onko kysymys aktiivisesta toiminnasta, edellytetäänkö pääteoksi katsottavan rikoksen tekemistä ja onko teko rangaistava vain tahallisenä (PeVL 26/2014 vp). Tässä esityksessä edellytys ehdotetaan säilytettäväksi.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan sääntelyn merkittävänä epäkohtana on pidetty sääntelyn tietynasteista epäyhtenäisyyttä.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan sääntelyn yhtenäistämisen voidaan olettaa selventävän sääntelyn soveltamiseen liittyviä kysymyksiä merkittävästi. Tämä koskee myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on yhtenäistää järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa rikoslain sääntelyä. Ehdotetut muutokset selkeyttävät säännösten soveltamisalaa ja näin helpottavat niiden soveltamista. Samalla esitys tehostaa järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa. Muutosten katsotaan myös yhtenäistävän eri viranomaisten käsityksiä siitä, mitä järjestäytyneellä rikollisryhmällä rikoslaissa tarkoitetaan.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Toteuttamisvaihtoehtoja on käsitelty esityksen nykytilan arviointia koskevassa jaksossa 2.3.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevia säännöksiä olisi jatkossakin rikoslain 6 luvun 5 §:n koventamisperusteissa, rikoslain 17 luvun 1 a §:n osallistumiskriminalisoinnissa ja 50 luvun 4 a §:n törkeää huumausainerikoksen edistämistä koskevassa tunnusmerkistössä sekä eräiden rikosten törkeiden tekemuotojen tunnusmerkistöjen kvalifiointiperusteissa. Keskeisenä erona nykytilaan olisi kuitenkin, että järjestäytyneellä rikollisryhmällä olisi yksi laintasoinen määritelmä, joka koski kaikkia järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevia säännöksiä. Lisäksi säännöksissä olisi kysymys rikoksen tekemisestä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Esityksessä ehdotetaan järjestäytyneen rikollisryhmän määrittelemistä uudessa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa. Määritelmä olisi sisällöltään samanlainen kuin nykyisessä rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan

järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Kaikissa rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa säännöksissä viitattaisiin tähän määritelmään.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n mukainen koventamisperuste muuttuisi siten, että vaatimus rikoksen tekemisestä vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä korvattaisiin vaatimuksella rikoksen tekemisestä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Muutoksena olisi siten ensinnäkin, että rikosten vakavuuden edellytys jäisi pois tekstistä. Koska koventamisperusteissa kuitenkin tarkoitettaisiin uudessa 2 momentissa määriteltäväksi ehdotettua rikollisryhmää, jatkossa vakavuuden asemesta ryhmän tavoitteena olevissa rikoksissa on kyse vähintään neljän vuoden rangaistusmaksimin sisältävistä rikoksista tai rikoslain 11 luvun 10 §:ssä taikka 15 luvun 9 §:ssä määritellyistä rikoksista. Toisena muutoksena olisi luopuminen koventamisperusteiden soveltamisen riippuvuudesta ryhmän järjestäytymistarkoituksesta. Tämän sijaan olisi jatkossa ratkaisevaa, että rikos on tehty osana kyseisen ryhmän toimintaa.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n sisältämiin teko-apatunnusmerkkeihin ehdotetaan tehtäväksi lisäyksiä kohtiin 4, 6 ja 7. Lisäyksillä täsmennettäisiin ja yhtenäistettäisiin mainittujen kohtien kirjoitusasu suhteessa muihin kohtiin. Kohdassa 1 tunnusmerkki ”väkeä” ehdotetaan lisäksi korvattavaksi ilmaisulla ”henkilöitä” ja kohdassa 3 tunnusmerkki ”toimeenpanemalla” ilmaisulla ”järjestämällä”.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 50 luvun 4 a §:n ja eräiden rikosten kvalifiointiperusteiden tunnusmerkki rikoksen tekemisestä järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä korvattaisiin vaatimuksella rikoksen tekemisestä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Näissä säännöksissä tarkoitettuna rikollisryhmän tulee edelleen olla järjestäytynyt erityisesti kyseisen rikoksen laajamittaista tekemistä varten.

4 Esityksen vaikutukset

Esitys yhtenäistäisi järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaa rikoslain sääntelyä. Yhtenäistäminen lisää sääntelyn ymmärrettävyyttä ja helpottaa sen soveltamista. Esityksellä ei ole pyritty rangaistavuuden alan tai ankaruuden muuttamiseen, joskin säännöksiin tehdyt tarkistukset voivat jossain määrin vaikuttaa niiden soveltamisalaan. Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla ei arvioida olevan mainittavia taloudellisia vaikutuksia. Uusia viranomaisia ei ehdoteta perustettavaksi eikä viranomaistehtäviä lisätä voimavarojen kasvattamista edellyttävällä tavalla.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä viranomaisten toimintaan tai tehtäviin kohdistuvia vaikutuksia. Esitys poistaa tarpeetonta epäyhtenäisyyttä järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevasta rikoslain säännöksistä ja siten osaltaan helpottaa eri viranomaisten yhtenäisen käsityksen saamista järjestäytyneen rikollisuuden määritelmästä. Samalla esitys tehostaisi järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 15 päivänä elokuuta 2013 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 kohdan, 17 luvun 1 a §:n ja yksittäisten törkeitä tekemuotoja koskevien rikostunnusmerkistöjen järjestäytynyttä rikollisuutta koskevien määritelmien mahdolliset muutos- ja yhtenäistämistarpeet ja, jos työryhmä katsoisi tämän aiheelliseksi, valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus uusiksi lainkohdiksi. Lisäksi tavoitteena oli, että eri viranomaisilla olisi yhtenäinen käsitys järjestäytyneen rikollisuuden määritelmästä. Työryhmässä oli edustajat oikeusministeriön lisäksi sisäministeriöstä, Helsingin yliopistosta, keskusrikospoliisista, Helsingin hovioikeudesta, Helsingin syyttäjänvirastosta ja Suomen Asianajajaliitosta.

Työryhmä laati asiassa mietinnön Järjestäytynyttä rikollisuutta koskevan käsitteistön yhtenäistäminen (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 23/2014). Mietintöön sisältyy työryhmän kahden jäsenen täydentävä lau-

suma. Mietinnöstä pyydettiin lausunto 37 viranomaiselta, organisaatiolta ja asiantuntijalta, ja vastauksia saatiin 25. Lausunnoista on laadittu lausuntotiivistelmä (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 45/2014).

Lausuntopalautteessa suhtauduttiin yleisesti hyvin myönteisesti järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämiseen. Hyvänä lähtökohtana pidettiin järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan yhteisen määritelmän omaksumista ja sen sijoittamista ensimmäiseen sääntely-yhteyteen eli rangaistuksen koventamisperusteita koskevaan säännöksen. Sama koskee järjestäytymistarkeitä koskevasta kriteeristä luopumista koventamisperusteesta ja ilmaisun rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa hyödyntämistä.

Huomiota kiinnitettiin eräissä lausunnoissa kuitenkin siihen, että tietyissä tilanteissa syntyi todennäköisesti edelleen hankalia todistelukysymyksiä. Eräät lausijat katsoivat, että uudistuksessa tulisi yhtenäistämisen lisäksi lisätä säännösten sovellettavuutta ja tehdä sääntelyyn laajemmin myös sisällöllisiä, lähinnä sääntelyä ankaroittavia muutoksia. Esi-
tettujen huomioiden pohjalta säännösten perusteluja on kehitetty kiinnittämällä huomiota esitettyihin muun muassa säännösten sovellettavuutta koskeviin näkökohtiin. Niinpä muun muassa rikoslain 6 luvun 5 §:n rangaistuksen koventamisperusteen järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien määräysten perusteluja on kehitetty silmällä pitäen todistelua koskevia näkökohtia.

Yleisperusteluja on lausuntopalautteen vuoksi täydennetty rikoslain 17 luvun 1 a §:n osallistumisrikoksen tekotapatunnusmerkkien yhtenäistämistä koskevien perusteiden osalta. Lausunnoissa kiinnitettiin eniten huomiota osallistumisrikokseen sisältyvään edellytykseen, jonka mukaan rikollisryhmän toiminnassa tehdään säännöksessä tarkoitettu rikos tai sen rangaistava yritys. Osassa lausuntoja edellytystä pidettiin tarpeettomana tai katsottiin, että tekotapatunnusmerkkien mukaisen osallistumisen ja edellä mainitun rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen välillä olisi esityksen perustelujen mukaan liian kiinteä yhteys. Tämän vuoksi rikosta tai sen rangaistavaa yritystä koskevan edellytyksen tarpeellisuutta koskevia perusteluja on täy-

dennetty. Lisäksi pykälän yksityiskohtaisia perusteluja on kehitetty muun muassa siten, että osallistumisteon ja rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen välisen yhteyden kiinteyttä on olennaisesti vähennetty.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esityksessä laiksi rikoslain eräiden tietoverkkorikoksia koskevien sään-

nösten muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 232/2014 vp) ehdotetaan muutettavaksi törkeää vahingontekoa ja törkeää tietomurtoa koskevia säännöksiä. Lisäksi siinä ehdotetaan eräitä rikoksen tekemistä osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa koskevia kvalifiointiperusteita. Esitykset tulee eduskuntakäsittelyssä sovittaa yhteen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Rikoslaki

6 luku Rangaistuksen määräämisestä

5 §. Koventamisperusteet. Rikoslain 6 luvun 5 §:ssä säilyisi rikoksen tekemistä järjestäytyneessä rikollisryhmässä koskeva koventamisperuste. Peruste muotoiltaisiin kuitenkin nykyisestä poiketen siten, että jatkossa rangaistuksen koventamisperusteena olisi rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentin toisessa kohdassa. Pykälän toisessa momentissa olisi järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä.

1 momentti. Rangaistuksen koventamisperusteena olisi rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Kysymys on niistä edellytyksistä, joiden vallitessa tietty rikos on järjestäytyneen rikollisryhmän näkökulmasta sillä tavoin merkityksellinen, että se voidaan katsoa tehdyn osana rikollisryhmän toimintaa.

Rikoksen tekemiseen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa (relevanssikriteeri) sisältyy se, että rikos on katsottava ryhmän hyväksymäksi, että se on tehty ryhmän puolesta, hyväksi tai nimissä ja että se on ryhmän toimintakokonaisuuden mukainen.

Rikos tulee voida katsoa hyväksytyksi ryhmän puolesta sen toiminnassa tehdyksi rikokseksi. Tämä ei kuitenkaan edellytä esimerkiksi nimenomaista julkilausumista tai ylipäätään jotakin määrättyä muotoa, vaan sitä koskeva arvio tehdään kokonaisuutena tapauksen olosuhteiden perusteella. Rikokset, jotka henkilö yksipuolisesti haluaa liittää ryhmään, jäävät järjestäytyneen rikollisryhmän piirissä tehtyjen rikosten ulkopuolelle. Niinpä esimerkiksi rikos, jonka henkilö tekee oma-aloitteisesti ja itsenäisesti arvellen sen ansiosta pääsevänsä ryhmään, ei täytä tässä tarkoitettua edellytystä. Hyväksyminen voi ilmetä esimerkiksi siinä, että ryhmän johto on päättänyt kyseisen rikoksen tekemisestä ja antanut sen tekemistä koskevan käskyn tai muuten tehnyt sitä koskevan aloitteen. Päätös

voi olla myös ryhmään kuuluvien henkilöiden yhteinen. Ryhmässä voi myös esimerkiksi olla etukäteen päätetty, että tietyn tyyppisiä rikoksia voidaan tehdä ryhmän lukuun ilman erityistä sitä koskevaa määräystä tai päätöstä.

Rikoksen tulee myös olla tehty ryhmän puolesta, hyväksi tai nimissä. Näillä kriteereillä rikos voidaan katsoa tehdyksi ryhmän eikä rikoksentekijän itsensä lukuun. Rikoksen tekemisessä ryhmän puolesta, hyväksi tai nimissä on vivahde-eroja, mutta kaikissa tapauksissa olennaista on, että rikos voidaan tällöin katsoa tehdyksi ryhmän lukuun. Rikoksen tekemistä ryhmän hyväksi voi ilmentää esimerkiksi rikoshyödyn toimittaminen sille. Rikoksen tekeminen yhteenliittymän tunnuksia hyväksi käyttäen voi olla indisio rikoksen tekemisestä ryhmän lukuun, mutta kyse voi myös olla rikoksentekijän omassa rikollisessa toiminnassa hyödynnettävästä tehosteesta. Kun rikos on katsottava ryhmän hyväksymäksi ja tehty sen lukuun, on rikos tavallaan ryhmän tekemä, vaikka rikosoikeudellisesti tällaista kollektiivista vastuuta ei tunneta.

Se, että rikoksentekijä on rikollisryhmän jäsen, ei olisi sen paremmin välttämätön kuin riittäväkään edellytys sille, että rikos on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Rikoksen katsominen tehdyksi osana rikollisryhmän toimintaa ei välttämättä edellyttäisi, että henkilö on kyseisen rikollisryhmän jäsen. Se, että täysin ulkopuolisen henkilön tekemä rikos katsottaisiin tehdyksi osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, edellyttää kuitenkin erityisiä perusteluja verrattuna siihen, että rikoksentekijä on ryhmän jäsen. Esimerkiksi perusteen muut edellytykset täyttävän rikoksen tekeminen ryhmän johdon määräyksestä pääsyvaatimuksena ryhmän jäseneksi voisi toteuttaa edellytyksen. Edellä todetu tavoin henkilön yksipuolinen, ilman rikollisryhmän hyväksyntää tapahtuva rikoksen tekeminen esimerkiksi ryhmän jäseneksi pääsemiseksi ei sen sijaan täytä edellytystä.

Toisaalta myöskään se, että rikoksen tekijä on rikollisryhmän jäsen, ei sellaisenaan tee rikoksesta ryhmän hyväksymäksi katsottavaa ja sen puolesta, hyväksi tai nimissä tehtyä ri-

kosta, vaan hänen on tullut tehdä rikos järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä eli nimenomaan tässä ominaisuudessaan. Myös rikoksen tekemisessä järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä edellytetään, että rikos on ryhmän hyväksymäksi katsottava ja sen lukuun tehty. Ryhmän jäsenen tekemä rikos voi jäädä relevanssikriteerin ulkopuolelle myös esimerkiksi siitä syystä, että kyseinen jäsen ei vähäisestä jäsenyysajastaan johtuen vielä tunne ryhmän rikollista toimintaa eikä siten ymmärrä omaa rikostaan osana tällaista toimintaa.

Pykälän toisen momentin määritelmäsäännöksen mukaan yhteenliittymä toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Rikollisryhmän määritelmästä seuraa, että kysymykseen tulevat rikolliset toimintakokonaisuudet perustuvat rikoksiin, joista on säädetty vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus, tai kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamiseen. Rikoksen tulee olla ryhmän toimintakokonaisuuden mukainen. Tämän kriteerin mukaisesti rikoksen tulee vastata rikollisryhmän rikollista toimintakokonaisuutta ja selvästi palvel-la tätä toimintakokonaisuutta. Jos rikollisryhmän toimintakokonaisuus koskee huumausainerikoksia, kriteerin piiriin tulevat riittä-vän vakavat huumausainerikokset. Sen sijaan yksittäinen asuntomurto ei kuulu tämän toimintakokonaisuuden piiriin. Siitä vastaavat siihen osalliset rikoslain 5 luvun säännösten mukaisesti. Ryhmä saattaa toki kuitenkin toimia ja varsin usein toimiikin tehdäkseen monentyyppisiä säännöksessä tarkoitettuja, esimerkiksi taloudellista hyötyä tuottavia rikoksia. Ryhmä voi myös laajentaa tai muuttaa toimintakokonaisuuttaan siten, että esimerkiksi asuntomurrot kuuluvat siihen huumausainerikosten ohella tai niiden asemesta. Sanottua voidaan soveltaa myös kostotyyppi-siin, ryhmän nykyisten ja entisten jäsenten välisiin rikoksiin. Siten jos ryhmän toiminta-tarkoitukseen sisältyy myös määritelmän edellytykset muuten toteuttavien kostorikos-ten tekeminen esimerkiksi entisiä jäseniään vastaan, rikos voi olla tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Määritelmäsäännöksen sisältö huomioon ottaen koventamisperuste soveltuu luonte-vimmin sellaisiin edellä mainitut edellytykset toteuttaviin rikoksiin, joista on säädetty vä-hintään neljän vuoden enimmäisrangaistusuhka ja rikoslain 11 luvun 10 §:ssä ja 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin. Koventamisperusteen soveltamista ei kuiten-kaan ole yleisesti rajoitettu yksinomaan täl-laisiin rikoksiin. Se voi soveltua muuhunkin edellä mainitut edellytykset muutoin toteut-tavaan rikokseen, joka on selvästi edistänyt rikollisryhmän yhteistä toimintatavoitetta. Jos rikoksella ei ole mitään yhteyttä liigan toimintakokonaisuuteen, koventamisperustet-ta ei voi käyttää.

Jos kaksi henkilöä tekee yhdessä määritel-män edellytykset muutoin täyttävän rikoksen, ja vain toinen tekee sen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, kyse on vain hänen osaltaan rikoksen tekemisestä osana järjes-täytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Koventamisperusteen soveltaminen saattaa osoittautua ongelmalliseksi erityisesti tapa-uksissa, joissa tekijä on mukana rikoksen te-kemisessä muiden painostuksesta ja ryhmä-kurin vaikutuksesta. Sama seikka saattaaakin eräissä tapauksissa puoltaa rangaistuksen ko-ventamista, toisissa olosuhteissa se voi vuo-rostaan olla lievennyksen aihe.

2 momentti. Ehdotetun rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin määritelmäsäännöksen mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää ra-kenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, jo-ka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähin-tään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja ri-koksia. Säännös vastaisi rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa nykyään olevaa määri-telmäsäännöstä.

Palermon sopimuksen 2 artiklan c kohdan mukaan ”rakenteeltaan jäsentynyt ryhmä” tarkoittaa ryhmää, joka ei ole satunnaisesti muodostettu rikoksen välitöntä tekemistä varten, jonka jäsenillä ei välttämättä ole muodollisesti määriteltyjä tehtäviä, jonka jä-senyy ei ole jatkuvaa tai jolla ei ole pitkälle kehittyntä sisäistä rakennetta. Järjestäyty-nyttä rikollisuutta koskevan puitepäättöksen

1 artiklan toisen kohdan mukaan "rakenteeltaan jäsenytyneellä yhteenliittymällä" tarkoitetaan yhteenliittymää, jota ei ole satunnaisesti muodostettu rikoksen välitöntä tekemistä varten, jonka jäsenillä ei tarvitse olla nimenomaisesti määriteltäviä tehtäviä, jonka jäsenyyden ei tarvitse olla jatkuvaa ja jolla ei tarvitse olla kehittyntä rakennetta. Nämä rikollisryhmän määrittelyä yleissopimuksessa ja puitepäättöksessä täydentävät varsin samansuuntaiset luonnehdinnat otetaan huomioon tulkittaessa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin määritelmää. Sitä vastoin kysymys ei ole siitä, toteuttaako ryhmä esimerkiksi niin sanotut ENFOPOL-kriteerit.

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä on siten peruspiirteet, jotka koskevat 1) ryhmän ajallista kestoa, 2) ryhmän jäsenistöä, 3) ryhmän rakennetta ja 4) ryhmän toimintaa ja tarkoitusta.

Rikollisryhmä muodostetaan pitkällä tai epämääräisellä aikavälillä tehtäviä useampia rikoksia varten. Ainakaan kaikkia rikoksia ei ole suunniteltu jo etukäteen. Rikollisryhmän tällaisesta perusluonteesta seuraa, että se on usein tarkoitettu toimimaan pidemmän aikaa ja toistaiseksi. Erityistä minimiaikaa ei voida asettaa. Rikollisryhmälle asetettavat sisällölliset kriteerit ovat sellaisia, että käytännössä niistä varmistuminen edellyttää yleensä ryhmän toimineen jo ainakin jonkin aikaa. Viikoissa mitattava toiminnan kesto ei ole yleensä riittävä kun taas vähintään vuoden kestänyt toiminta puolestaan selvästi on, ja niiden väliin asettuvan toiminnan keston merkitys tulee harkita tapaus tapaukselta. Satunnaisesti rikoksen välitöntä tekemistä varten muodostettu ryhmä ei ole tässä tarkoitettu järjestäytynyt rikollisryhmä. Rikoslain 5 luvussa tarkoitettulle osallisuudelle tyypillistä on tietyn yksilöidyn tai tiettyjen yksilöityjen rikosten suorittaminen usean henkilön myötävaikutuksella, kun taas järjestäytyneen rikollisryhmän perusluonteeseen kuuluu se, että rikoskokonaisuutta ei ole suunniteltu etukäteen, vaan rikoksia suunnitellaan ja tehdään ryhmän toiminta-aikana.

Ryhmän jäsenistöä koskevan vaatimuksen mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän tulee olla vähintään kolmen henkilön muodostama. Tietyn yksittäisen jäsenen jäsenyyden ei kuitenkaan tarvitse olla jatkuvaa. Ryhmän muo-

dostavat vähintään kolme henkilöä voivat eri ajankohtina olla eri henkilöitä. Rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä johdetaan, että näiden henkilöiden tulee olla rikosoikeudellisen vastuukärajan saavuttaneita.

Yhteenliittymän tulee olla rakenteeltaan jäsentynyt. Rikollisissa yhteenliittymissä järjestäytyminen on usein niin tiivistä, että siitä voidaan päätellä käskyvaltasuhteiden olemassaolo ja työnjaon eriytyminen. Tällainen rakenne voi palvella tehokasta rikosten suorittamista. Rakenteeltaan jäsenytyneen yhteenliittymän ei kuitenkaan tarvitse olla sellainen, että sen jäsenillä on muodollisesti määrätty erityiset tehtävät. Yhteenliittymän rakenteen ei myöskään tarvitse olla erityisen kehittyntä. Sen ei siten välttämättä tarvitse olla esimerkiksi tiukkojen hierarkkisten käskyvaltasuhteiden ja pitkälle eriytyneen työnjaon varaan rakentuva. Rikollisryhmä voi olla järjestäytynyt myös esimerkiksi internetiä hyväksi käyttämällä.

Kyse täytyy kuitenkin olla "yhteenliittymästä", ja tuon yhteenliittymän tulee olla "rakenteeltaan jäsentynyt". Tuon rakenteen jäsenytyneisyyden tulee olla sellainen, että se palvelee ryhmän perustarkoitusta eli yhteistuumien tapahtuvaa säännöksessä tarkoitettujen rikosten tekemistä. Ryhmän rakenteen täytyykin olla sellainen, että ryhmä kykenee esimerkiksi säännöksessä tarkoitettua rikollista toimintaansa koskevaan päätöksentekoon ja ryhtymään päätösten toteuttamiseen. Myös yleissopimuksessa ja puitepäättöksessä tarkoitettujen rikosten tekemistä varten tapahtuvan satunnaisen yhteen liittymisen kuulumisen järjestäytyneen rikollisryhmän käsitteen ulkopuolelle ilmentää osaltaan sitä, että järjestäytyneessä rikollisryhmässä kyse on nimenomaan tyypillisesti pitkähkön ajan toimivasta jäsenytyneestä ryhmästä eikä yksilöistä, jotka hyödyntävät toisiaan tietyn yksittäisen rikoksen tai rikosten tekemisessä. Järjestäytynyt rikollisryhmä on pitkähkellä tai epämääräisellä ajanjaksolla tehtävien rikosten tekemiseen käytettävä rakenne, joka ei ole rajoittunut yksittäisen rikoksen tekemiseen.

Rikollisryhmän käsitteeseen ei kuulu se, että sen tulee alun perin olla järjestäytynyt juuri säännöksessä mainittujen rikosten tekemistä varten. Sen täytyy kuitenkin olla edellä se-

lostetuin tavoin jäsentynyt. Sillä, onko tällainen jäsentyminen tapahtunut välittömästi ryhmän muodostuessa vai onko ryhmä ehkä alun perin muodostunut muita tarkoituksia varten, ei ole säännöksen soveltamisen kannalta merkitystä.

Määritelmäsäännöksen mukaan yhteenliittymä toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintatavoitteen kannalta riittävän vakaviksi rikoksiksi on näin määritelty rikokset, joista on säädetty vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus, sekä kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen. Myös sopimuksessa ja puitepäätöksessä lähdetään neljän vuoden vankeusuhasta. Toisin kuin sopimuksessa ja puitepäätöksessä, määritelmäsäännöksessä rikoksia ei kuitenkaan ole tässä yhteydessä rajattu sillä perusteella, tavoitellaanko niissä taloudellista tai muuta aineellista hyötyä vai ei. Tällaisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset ovat kuitenkin järjestäytyneille rikollisryhmille tyypillisiä, millä voi olla merkitystä arvioitaessa sitä, onko rikos tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Jos ryhmä tekee yksinomaan erilaisia muita kuin rikoslain 10 luvun 11 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia, joista on säädetty alle neljän vuoden enimmäisrangaistusuhka, kysymyksessä ei ole rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin määritelmäsäännöksessä tarkoitettu rikollisryhmä. Toinen asia on, että seikka saattaa muuten tulla otettavaksi huomioon rangaistuksen määräämisessä.

Määritelmäsäännöksen pohjalta tapahtuvassa sen arvioimisessa, onko kyseessä järjestäytynyt rikollisryhmä, voidaan kiinnittää huomiota muun muassa ryhmän toiminnassa tehtyjen ja tehtäväksi aiottujen rikosten määrään, laatuun ja tekoajankohtiin. Mitä lukuisampia, vakavampia ja tiheämmin tehtyjä tällaiset rikokset ovat, sitä enemmän perusteita on katsoa, että kyseessä on säännöksessä tarkoitettu järjestäytynyt rikollisryhmä. Ryhmän jäsenten mahdollisista rikosrekistereistä ei yksin voida tehdä ratkaisevia päätelmiä ottaen huomioon muun muassa yhtäl-

tä sen, että kyse voi olla rikoksista, jotka ajoittuvat ajalle ennen ryhmän olemassaoloa, ja toisaalta sen, että ne eivät muutenkaan välttämättä liity järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan. Ei voida esittää yksityiskohdaisia määrällisiä kriteereitä siitä, kuinka monia määritelmäsäännöksessä tarkoitettuja rikoksia ryhmän toiminnassa on tullut tehdä tai millä aikavälillä ja kuinka tiheästi niitä on tullut tehdä. Kysymys on siitä, milloin muun muassa nämä perusteet huomioon ottamalla määritelmäsäännöksen edellytysten voidaan katsoa kokonaisuutena arvioiden toteutuvan.

Korkeimman oikeuden ratkaisun 2013:90 perustelukohdassa 21 esitetyn pohjalta voidaan lähteä siitä, että toisessa asiassa annetun aikaisemman rikostuomion yhteenliittymän luonnetta koskevalla johtopäätöksellä ei ole sellaista niin sanottua positiivista oikeusvoimavaikutusta, että sellaiseen aikaisempaan tuomioon sisältyvä kyseisen ryhmän luonnetta koskeva arviointi olisi asetettava uudessa asiassa annettavan ratkaisun pohjaksi. Aikaisemmalla tuomiolla voi kuitenkin olla todistusvaikutus arvioitaessa määritelmän sovellettavuutta uudessa asiassa. Aikaisemmasta tuomiosta ilmeneviä seikkoja voidaan muiden ohella käyttää arviointiperusteina ryhmän luonnetta uudessa asiassa arvioitaessa.

17 luku **Rikoksista yleistä järjestystä vastaan**

1 a §. *Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen.* Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskeva rikoslain 17 luvun 1 a § ehdotetaan säilytettäväksi rakenteeltaan nykyisenkaltaisena lukuun ottamatta sitä, että pykälän viimeisenä momenttina oleva järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmä ehdotetaan siirrettäväksi rikoslain 6 luvun 5 §:ään sen uudeksi toiseksi momentiksi ja että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa viitattaisiin tuossa lainkohdassa olevaan määritelmään.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen koostuu rakenteellisesti seuraavista osista: 1) säännöksen 1 momentin 1—7 kohdissa yksilöidyt tekotapatunnusmerkit, 2) niitä täydentävä säännöksen 1 momentin osallistumista koskeva yleinen

tunnusmerkki, 3) ryhmän toiminnassaan tavoitteleman, rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettun rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekeminen ja 4) toissijaisuuslauseke. Ensiksi mainittuja kolmea elementtiä koskeva sääntely on rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa, joskin momentin 6 kohdassa tarkoitettua oikeudellisten neuvojen antamista koskevaa tekotapatunnusmerkkiä täydennetään pykälän toisen momentin säännöksellä. Neljättä elementtiä eli toissijaisuuslauseketta koskeva määräys on pykälän kolmannessa momentissa.

1 momentti. 1 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta perustamalla tai organisoimalla järjestäytynyt rikollisryhmä taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä henkilöitä sitä varten. Nykytilaan verrattuna kohdassa ehdotetaan käytettäväksi ilmaisun ”väkeä” sijaan ilmaisua ”henkilöitä”. Perustaminen ja organisoiminen ovat ryhmän syntymisen ja jatkotoiminnan kannalta erityisen olennaisia toimintatapoja. Perustaminen liittyy ryhmän alkuvaiheeseen, kun taas organisoiminen voi tapahtua perustamisvaiheessa tai olla muuta ryhmän olemassaolon kannalta keskeisen tärkeää aktiivista toimintaa. Kaikissa tekotapatunnusmerkeissä on kysymys osallistumisesta rikollisryhmän toimintaan aktiivisilla teoilla. Ryhmän perustaja ja organisoija voisivat syyllistyä säännöksen tarkoittamaan toimintaan myös olematta itse ryhmän varsinaisia jäseniä. Pelkkä jäseneksi liittyminen ei olisi säännöksen perusteella rangaistavaa.

Värväminen voisi tapahtua kahdenkeskisin keskusteluin tai laajamittaisemmin. Se voisi tapahtua perustamisvaiheessa taikka myöhemmin. Värväminen toteutuu, kun värväämisen kohteet liittyvät ryhmään. Värväämisen rinnastettaisiin värväämisen yritys.

2 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Varustaminen voisi tarkoittaa aseiden tai muiden kohdassa tarkoitettujen esineiden tai aineiden hankkimista ja niiden joko vastikkeellisesti tai vastikkeetta tapahtu-

vaa luovuttamista ryhmän käyttöön. Olen-naista olisi ensinnäkin, että kohdassa tarkoitettut aseet, esineet tai aineet tulisivat nimenomaan ryhmän käyttöön. Siten kohdassa tarkoitettua menettelyä ei olisi niiden luovuttaminen ryhmän jäsenelle ilman yhteyttä ryhmän toimintaan. Toiseksi säännöksessä edellytettäisiin useampia aseita tai muita tarvikkeita. Tästä edellytyksestä johtuen kysymys ei voisi olla yksittäisestä aseesta tai ampumatarvikkeesta, vaan aseita tai muita kohdassa tarkoitettuja esineitä tai aineita olisi oltava enemmän. Tähän viittaa myös kohdassa käytetty ilmaisu varustaa. Varustamiseen rinnastettaisiin varustamisen yritys, jota voisi olla esimerkiksi yritys hankkia ryhmän käyttöön suunniteltuja aseita.

Muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla tarkoitettaisiin mitä tahansa esinettä tai ainetta, josta voi olla yleistä vaaraa. Aine voi olla vaarallinen esimerkiksi myrkyllisyytensä, syövyttävyytensä tai muun sellaisen ominaisuutensa takia. Kohdassa ei erikseen mainitaisi teräaseita. Esimerkiksi muutaman teräaseen luovuttamista ryhmälle ei normaalisti voitaisi pitää kohdassa tarkoitettuna varustamisena. Jos teräaseet tai muut näihin vertautuvat esineet poikkeuksellisesti voisivat aiheuttaa yleistä vaaraa, niitä voitaisiin pitää vaarallisina esineinä.

3 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta järjestämällä, yrittämällä järjestää tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten. Nykytilaan verrattuna kohdassa ehdotetaan käytettäväksi ilmaisun ”toimeenpanna” sijaan ilmaisua ”järjestää”. Koulutuksen järjestämisellä tarkoitetaan sen organisoimista ja käytännön toteuttamista. Siihen rinnastettaisiin yritys järjestää koulutusta.

Kohdassa tarkoitettua koulutusta ei ole rajoitettu mihinkään tietyn tyyppiseen koulutukseen, kunhan se tapahtuu ryhmän rikollista toimintaa varten. Tyypillisesti tällainen koulutus voisi olla ampuma-aseiden tai räjähteiden käyttöön perehdyttämistä tai muuta rikosten tekemiseen kouluttamista. Tällainen koulutus voisi olla myös esimerkiksi vakavia talousrikoksia varten valmentavaa koulutusta. Poliittinen tai aatteellinen koulutus ei olisi tällaista koulutusta. Kohta ei koskisi esimer-

kiksi järjestöjen tai ampumaratayrittäjän ampumaradalla luvallisesti antamaa normaalia koulutusta aseiden käyttöön, ellei kyse poikkeuksellisesti olisi koulutuksen antamisesta nimenomaan rikollista toimintaa varten.

4 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen rikollista toimintaa varten tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä. Kohtaan lisättäisiin siten nykytilaan verrattuna viittaukset tilojen tai välineiden merkitykseen nimenomaan ryhmän rikollisen toiminnan kannalta. Täydennyksellä tavoiteltaisiin säännöksen selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista suhteessa muihin pykälässä mainittuihin tekotapoihin.

Välineiden olisi oltava ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä. Edellytys koskisi myös kulkuvälineitä. Toimi- ja muut tilat ovat jo lähtökohtaisesti tunnusmerkin kannalta riittävän merkittäviä, mutta niidenkin kohdalla edellytyksenä olisi, että niitä tarvittaisiin nimenomaan ryhmän rikollista toimintaa varten. Muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä voisi olla esimerkiksi erityiset tietojenkäsittely- tai viestitysvälineet taikka väärennetyt tai väävät asiakirjat tai väärä raha. Se, mitkä ovat tällaisia erittäin tärkeitä välineitä, riippuisi kuitenkin osaltaan myös siitä, minkälaiset rikokset ovat järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan tavoitteena.

Tekotapana mainittaisiin ensinnäkin hankkiminen. Hankkimiseen rinnastettaisiin hankkimisen yritys. Tekotapana mainittaisiin myös luovuttaminen. Rikokseen sisältyvä tahallisuusvaatimus takaisi sen, ettei esimerkiksi hyvässä uskossa toiminutta vuokrantajaa tai autokauppiasta voitaisi rangaista ryhmän toimintaan osallistumisesta. On näin ollen selvää, että normaali elinkeinotoiminta olisi säännöksen estämättä sallittua. Tunnusmerkkiin liittyvään tahallisuusvaatimukseen sisältyisi se, ettei toiminta voi tulla kohdan perusteella rangaistavaksi, ellei henkilö ole selvillä siitä, että tilat ja välineet on tarkoitettu säännöksessä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan.

5 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi. Suoraan tai välillisesti tapahtuvan varojen antamisen tai keräämisen rangaistavuus edellyttäisi rahoittajan sellaista tarkoitusta, että varat käytetään tai tullaan käyttämään kokonaan tai osittain ryhmän rikollisessa toiminnassa. Varoilla tarkoitettaisiin kaikenlaista omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa. Omaisuus voisi olla aineellista tai aineetonta taikka irtainta tai kiinteää.

Varojen antamisella tarkoitetaan esimerkiksi henkilön omien rahojen lahjoittamista ryhmän käytössä olevalle tilille. Varojen kerääminen voisi sen sijaan tapahtua esimerkiksi rahankeräys järjestämällä. Välillisenä varojen antamisena rangaistavaksi voisi tulla esimerkiksi varojen antaminen toiselle, jotta tämä rahoittaisi ryhmän rikollista toimintaa. Kohdan perusteella rangaistavaa ei kuitenkaan olisi esimerkiksi yksittäisten henkilöiden taholta tapahtuva vähäarvoisten kannatusotteiden hankkiminen.

6 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja. Kohtaan lisättäisiin siten nykytilaan verrattuna viittaus annettavien neuvojen merkityksestä nimenomaan ryhmän rikollisen toiminnan kannalta. Lisäyksellä tavoiteltaisiin säännöksen selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista suhteessa muihin pykälässä mainittuihin tekotapoihin. Kohtaan liittyisi kiinteästi pykälän ehdotettu 2 momentti, jonka mukaan kohta ei koskisi rikoksen esituttintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

Ryhmän tärkeiden taloudellisten asioiden hoitaminen voisi tarkoittaa esimerkiksi ryhmän rikolliseen toimintaan liittyvästä maksu- ja rahaliikenteestä huolehtimista. Kysymys tulisi olla nimenomaan tärkeistä taloudellisista asioista. Neuvojen antaja voisi syyllistyä rangaistavaan toimintaan esimerkiksi silloin,

kun hän antaisi ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja liittyen toiminnassa tarvittavien bulvaanien perustamiseen, rahaliikenteen peittämiseen käytettävien ulkomaisien tilien avaamiseen tai tosiasioita vastamattomien sopimusten laadintaan. Kohdan perusteella ei toisaalta voitaisi rangaista esimerkiksi ryhmän jäsenen henkilökohtaisessa elämässä esiin tulleeseen oikeudelliseen ongelmaan neuvoa antanutta oikeudellista asiamiestä. Ylipäätään ryhmän jäsenen avustamista oikeudenkäynnissä, tavanomaista oikeudellisten neuvojen antamista hänelle tai muuta tavanomaista oikeudellista avustamista ei voitaisi pitää kohdassa tarkoitettuna menettelynä. Näin rajoitettuna ja säilytettäväksi ehdotettavalla 2 momentilla täydennettynä kohta täyttäisi perustuslain 21 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa turvatut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet.

7 kohta. Kohdassa olisi kyse järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan kohtiin 1–6 verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä. Tästä saattaisi olla kysymys esimerkiksi muissa kuin 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvissa ryhmän johtamista koskevissa keskeisissä toimita samoin kuin silloin, kun henkilö vartioisi rikollisryhmän tiloja, sikäli kuin nämä merkitsevät osallistumista ryhmän sellaiseen toimintaan, jossa tavoitteena on säännöksessä tarkoitettujen rikosten tekeminen. Esimerkiksi pelkkä ryhmän kokouksiin osallistuminen ei täyttäisi rikoksen tunnusmerkistöä. Kohdassa tarkoitettuna osallistumisen tulisi muissa kohdissa tarkoitettuna toiminnan tapaan olla lisäksi olennaista ja aktiivista, sen tulisi kohdistua nimenomaan ryhmän rikolliseen toimintaan ja se olisi rangaistavaa vain tahallisuutena. Lisäksi kohdassa edellytettäisiin, että kyseessä täytyisi olla vakavuudeltaan kohtiin 1–6 verrattava toiminta.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin ehdotettuna yleisen osallistumista koskevan tunnusmerkin mukaan rangaistavaa olisi se, että henkilö tekotapatunnusmerkeissä määritellyn teon tekemisellä ”osallistuu 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna järjestäytyneen ri-

kolisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi lainkohdassa mainittu rikos”.

Tekotapatunnusmerkin toteuttava menettely ei sellaisenaan toteuta rangaistussäännöksen soveltamisen edellytyksiä. Osallistumista koskeva yleinen tunnusmerkki täydentää tekotapatunnusmerkkejä siten, että tekotapatunnusmerkkiä luetaan yhdessä osallistumista koskevan yleisen tunnusmerkin kanssa. Osallistuminen tapahtuu näin ollen tekotapatunnusmerkissä määritellyllä tavalla.

Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu se, mihin tekotapatunnusmerkeissä yksilöidyllä osallistumistoimella osallistutaan. Tämä ilmenee osallistumista koskevan yleisen tunnusmerkin ”osallistuu” –sanasta jälkeisestä osasta. Säännöksestä ilmenee ensinnäkin, että osallistumisen kohteena on järjestäytyneen rikollisryhmän ”toiminta”. Tätä määrittää, toiseksi, edelleen se, että kyseessä on rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna järjestäytyneen rikollisryhmän ”toiminta”. Kyseisen lainkohdan mukaan järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Kolmanneksi, osallistumista koskevan yleisen tunnusmerkin mukaan kyse on osallistumisesta rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna järjestäytyneen rikollisryhmän sellaiseen toimintaan, ”jossa tavoitteena on tehdä” yksi tai useampi tuossa lainkohdassa mainittu rikos.

Kysymys ei siis ole osallistumisesta rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna rikoksen täytäntöönpanoon, sillä se on rangaistavaa kyseistä rikosta koskevan tunnusmerkistön, osallisuutta rikokseen ja rikoksen yritystä koskevien säännösten mukaan. Rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä kyse voi olla osallistumisesta tällaista rangaistavaa menettelyä aikaisempaan vaiheeseen eli sellaiseen toimintaan, jossa tavoitteena on säännöksessä mainitun rikoksen tai rikosten tekeminen. Koska osallistumisteon kohteena olevan toiminnan tavoitteena tulee nimenomaisesti olla

säännöksessä tarkoitetun rikoksen tai rikosten tekeminen, kysymyksessä ei myöskään ole pelkästään rikoksen tai rikosten tekemistä palvelevien toimien tekeminen yleensä vailla minkäänlaista liityntää konkreettisiin rikoksiin. Huomioon on kuitenkin otettava, että osallistumisrikoksen tulee voida tapahtua tekotapatunnusmerkeissä määritellyillä tavoilla.

Osallistumisteon ja toiminnan tavoitteena olevan rikoksen tai rikosten välillä on näin ollen yhteys. Onkin arvioitava sitä, millainen tämän yhteyden tulee olla ja kuinka yksilöity tavoitteena olevan rikoksen tai rikosten tulee olla. Osallistumisteon tulee selvästi palvella tätä tavoitetta, mutta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen on lähtökohtaisesti aina etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto. Tavoitteena olevan rikoksen tai rikosten yksilöityisyyden osalta ei tulekaan asettaa liian pitkälle meneviä vaatimuksia. Tämä ilmenee osaltaan siitä, että järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen tekotapatunnusmerkit viittaavat osin melko selvästi konkreettisen rikoksen täytäntöönpanoa aikaisempaan ajankohtaan. Toisaalta yleisen osallistumistunnusmerkin tehtävänä on osaltaan rajata säännöksen mukaan määräytyvää rangaistavuuden alaa.

Säännöksen mukaan osallistuminen tapahtuu toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä ”yksi tai useampi” lainkohdassa tarkoitettu rikos. Jos osallistuminen tapahtuu toimintaan, jonka tavoitteena on tehdä vain yksi rikos, saattaa kyse toisinaan olla jo avunannosta. Vaikka osallistumisrikoksen kohteena olevan toiminnan tavoitteena voi olla vain yksi tunnusmerkistössä tarkoitettu rikos, ilmenee rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmästä, että rikollisryhmän tavoitteena on useiden eikä vain yhden rikoksen tekeminen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen kolmantena elementtinä on kuten aiemmin vaatimus siitä, että säännöksessä tarkoitettu rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Tämä vaatimus sisältää sen, että rikollisryhmän toiminnassa tehdään rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu ryhmän toiminnassaan tavoittelema rikos tai sellaisen yritys. Rikollisryhmän toiminnassa siis myös tehdään sanotunlainen rikos tai yritys,

vaikka ei olekaan tarpeen osoittaa nimenomaista yhteyttä osallistumisteon ja tuon yksittäisen rikoksen tai sen yrityksen välillä.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen on edellä selostetuin tavoin lähtökohtaisesti aina etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto. Rangaistavuus ulotetaan osallistumisrikoksella sellaiseen menettelyyn, joka ei vielä ole avunantona rangaistavaa. Osallistumisesta on kysymys osallistumisesta sellaiseen toimintaan, jonka tavoitteena on rikoksen tekeminen, ei osallisuudesta yksittäisen rikoksen toteuttamiseen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen tulee olla oikeudenvastaista. Tunnusmerkistön edellytysten toteutuminen luo oletuksen teon oikeudenvastaisuudesta, mutta oikeusjärjestykseen sisältyvät muut normit voivat merkitä sitä, että se ei kuitenkaan ole oikeudenvastainen. Esimerkiksi poliisimiehen osallistuminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan ei ole rangaistavaa silloin, kun hän on menetellyt pakkokeinoin lain 10 luvun 29 §:ssä säädettyjen edellytysten mukaisesti menettelyn oikeuttavalla tavalla. Myöskään esimerkiksi tavanomainen elinkeinotoiminta tai tavanomainen oikeudellisen asiamiehen toiminta ei ole oikeudenvastaista.

Poissuljettua ei ole, että joku on menetellyt rikoslain 17 luvun 1 a §:n edellytykset toteuttavalla tavalla, mutta hän on tehnyt niin pakotettuna. Se, että rikollisryhmän jäsen on tehnyt jonkin itselleen epämieluisan teon tai se, että irtautuminen rikollisryhmästä voi olla vaikeaa, ei sellaisenaan merkitse sitä, että kysymys olisi vastuusta vapauttavasta pakosta. Siihen, milloin kysymyksessä voi olla vastuusta vapauttava pakko tai vastuuta rikoslain 6 luvun 6 §:n mukaisesti lieventävät olosuhteet, sovelletaan yleisiä niitä koskevia lähtökohtia. Selvää on, että pelkkä väite tällaisesta pakosta ei riitä vastuusta vapautumiseen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen on tahallisuutta edellyttävä rikos. Sovellettaviksi tulevat yleiset seuraustahallisuutta ja olosuhdetahallisuutta koskevat säännöt. Henkilön tulee näin ollen olla selvillä osallistumistoimensa sisällöstä, siitä, että se merkitsee osallistumista juuri sellaiseen toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä säännöksessä tarkoitettu rikos tai rikoksia, osallis-

tumisensa merkityksestä tavoitteen kannalta samoin kuin siitä, että kysymyksessä on järjestäytyneen rikollisryhmän toiminta, jolloin tahallisuuden tulee kattaa järjestäytyneen rikollisryhmän rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritellyt piirteet.

2 momentti. Pykälässä ehdotetaan säilytettäväksi sen 2 momentti, jonka mukaan 1 momentin 6 kohdassa oikeudellisesta neuvonnasta säädetty ei koske rikoksen esituttintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista. Momentti rajaisi rangaistussäännöstä nykytilaa vastaavasti siten, ettei sillä puututa perustuslain 21 §:ssä säädettyyn oikeusturvaan tai asiamiehen tai oikeudenkäyntiavustajan ja hänen päämiehensä väliseen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetyllä todistamiskiellolla suojattuun erityisen luottamukselliseen suhteeseen.

3 momentti. Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momentissa säädettäisiin, että mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Kyseessä on siis toissijaisuuslauseke. Yleisistä rikoksen yhtymistä koskevista lähtökohdista seuraa, että täytettyyn rikokseen syyllistynyttä ei rangaista tuon rikoksen mahdollisesti rangaistavista esivaiheista eli yrityksestä, valmistelusta tai valmisteluuntoisesta rikoksesta, sikäli kuin nuo esivaiheet ylipäättään on säädetty kyseisen rikoksen yhteydessä rangaistaviksi.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:n mukainen osallistuminen ei kuitenkaan varsinaisesti ole tietyn yksilöidyn, täytetyksi teoksi tai yritykseksi edenneen rikoksen esivaihe. Sellainen teko, joka on myös avunantona rangaistava, ei voi enää tulla erikseen 1 a §:n mukaisena osallistumisrikoksena rangaistavaksi. Jos sen sijaan tekijän osallistuminen liittyy selvästi muihinkin säännökseen tarkoittamiin toiminnan tavoitteena oleviin rikoksiin kuin siihen, jossa osallistuja on ollut avunantajana tai tekijänä, rangaistus tuomittaisiin sekä osallistumisrikoksesta että avunannosta tai rikoksen tekijänä.

Toissijaisuuslausekkeessa ei ole kysymys yksinomaan osallistumisteon ja toiminnan tavoitteena olevien rikosten suhteesta ottaen

huomioon, että viimeksi mainituista on pääsääntöisesti säädetty vähintään neljän vuoden vankeusrangaistus, kun taas toissijaisuuslauseke koskee rikoksia, joista säädetty rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Kysymys onkin myös osallistumisteon ja sillä toteutetun, muun kuin toiminnan tavoitteena olevan rikoksen suhteesta. Jos tuon muun rikoksen rangaistumaksimi on vähintään kaksi vuotta vankeutta, sovelletaan ensisijaisesti sitä koskevaa säännöstä.

Rikosten yksiköintiin taas liittyy se, että jos henkilö toteuttaa usean rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin tekotapatunnusmerkin, kysymyksessä on yksi rikos samaan tapaan kuin jos henkilö olisi menettellyllään toteuttanut jonkin rikoksen törkeän tekemuodon useamman ankaroittamisperusteen. Jo tunnusmerkistön sanamuodosta johtuu, että jos tietty osallistumisteko koskee toimintaa, jonka tavoitteena on tehdä usea rikos, kysymys on yhdestä osallistumisrikoksesta.

8 a §. Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen. Rikoslain 17 luvun 8 a §:n 2 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Siten muutoksia nykytilaan olisivat viittauksen kohdistuminen rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin asemesta lain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin sekä kvalifiointiperusteeseen sisältyvän tekotapaverbin muuttaminen muotoon ”tehdään”. Verbin aikamuoto muutettaisiin yhtenäistämistarkoituksessa eikä muuttamisella olisi sisällöllisiä vaikutuksia.

Kvalifiointiperuste edellyttäisi tältä osin kahden seikan täyttymistä. Ensinnäkin kyseessä tulisi olla nimenomaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritelty ryhmä. Siten ryhmällä tarkoitettaisiin vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Ryhmän määritelmän tarkemman sisällön osalta viitataan edellä rikoslain 6 luvun 5 §:n perusteissa esitettyyn. Toiseksi rikos tulisi tehdä osana tällaisen ryhmän toimintaa. Rikoksena

on tässä laittoman maahantulon järjestäminen. Sitä seikkaa, milloin rikos voidaan katsoa tehtävän osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, on muutoin niin ikään käsitelty rikoslain 6 luvun 5 §:n perusteluissa.

Rikos edellyttää tahallisuutta myös kvalifiointiperustetta koskeviin seikkoihin nähden. Perusrikoksen ja kvalifiointiperusteen ohella törkeän tekemuodon toteutuminen edellyttäisi niin tässä kuin jäljempänäkin käsiteltävissä törkeissä tekemuodoissa luonnollisesti myös rikosta koskevan kokonaistörkeysvaatimuksen täyttymistä.

Rikollisryhmää koskeva kvalifiointiperuste ei merkitsisi sitä, että törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen syylistyneitä rangaistaisiin saman teon perusteella myös 17 luvun 1 a §:n mukaisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta. Tämä johtuu rikosten yhtymistä koskevien yleisten lähtökohtien ohella siitä, että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momenttiin sisältyvän toissijaisuuslausekkeen perusteella järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta ei tuomita, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta, kun törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä voitaisiin tuomita kuusi vuotta vankeutta.

18 a §. *Törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen.* Rikoslain 17 luvun 18 a §:n 1 momentin 4 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Siten muutoksia nykytilaan olisivat viittauksen kohdistuminen rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin asemesta lain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin ja kvalifiointiperusteeseen sisältyvän tekotapaverbin muuttaminen muotoon ”tehdään”. Verbin aikamuoto muutettaisiin yhtenäistämistarkoituksessa eikä muutoksella olisi sisällöllisiä vaikutuksia.

Kvalifiointiperuste edellyttäisi, että kyseessä olisi nimenomaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritelty ryhmä ja että rikos tulisi tehdä osana tällaisen ryhmän toimintaa. Näitä vaatimuksia on käsitelty edellä törkeän

laittoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yhteydessä. Sama koskee kvalifiointiperusteen edellyttämää tahallisuutta, rikoksen kokonaistörkeysvaatimusta samoin kuin kvalifiointiperusteen ja törkeän tekemuodon edellytysten suhdetta rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun osallistumiseen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

25 luku Vapauteen kohdistuvista rikoksista

3 a §. *Törkeä ihmiskauppa.* Rikoslain 25 luvun 3 a §:n 1 momentin 4 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Siten muutoksia nykytilaan olisivat viittauksen kohdistuminen rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin asemesta lain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin ja kvalifiointiperusteeseen sisältyvän tekotapaverbin muuttaminen muotoon ”tehdään”. Verbin aikamuoto muutettaisiin yhtenäistämistarkoituksessa eikä muutoksella olisi sisällöllisiä vaikutuksia.

Kvalifiointiperuste edellyttäisi, että kyseessä olisi nimenomaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritelty ryhmä ja että rikos tulisi tehdä osana tällaisen ryhmän toimintaa. Näitä vaatimuksia on käsitelty edellä törkeän laittoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yhteydessä. Sama koskee kvalifiointiperusteen edellyttämää tahallisuutta, rikoksen kokonaistörkeysvaatimusta samoin kuin kvalifiointiperusteen ja törkeän tekemuodon, josta säädetty enimmäisrangaistus on kymmenen vuotta vankeutta, edellytysten suhdetta rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun osallistumiseen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

35 luku Vahingonteosta

2 §. *Törkeä vahingonteko.* Rikoslain 35 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Siten muutoksena nykytilaan olisi vain viittauksen kohdistuminen rikoslain 17 luvun 1 a §:n

4 momentin asemesta lain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin.

Kvalifiointiperuste edellyttäisi, että kyseessä olisi nimenomaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritelty ryhmä ja että rikos tulisi tehdä osana tällaisen ryhmän toimintaa. Näitä vaatimuksia on käsitelty edellä törkeän laittoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yhteydessä. Sama koskee kvalifiointiperusteen edellyttämää tahallisuutta, rikoksen kokonaistörkeysvaatimusta samoin kuin kvalifiointiperusteen ja törkeän tekemuodon, josta säädetty enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta, edellytysten suhdetta rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun osallistumiseen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

38 luku Tieto- ja viestintärikoksista

8 a §. Törkeä tietomurto. Rikoslain 38 luvun 8 a §:n 1 momentin 1 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että tietomurto tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Siten muutoksena nykytilaan olisi vain viittauksen kohdistuminen rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin asemesta lain 6 luvun 5 §:n 2 momenttiin.

Kvalifiointiperuste edellyttäisi, että kyseessä olisi nimenomaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritelty ryhmä ja että rikos tulisi tehdä osana tällaisen ryhmän toimintaa. Rangaistusasteikkojensa vuoksi yksinomaan tietomurto rikoksia tehdäkseen toimiva ryhmä ei täytä rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin edellytyksiä. Näitä vaatimuksia on muutoin käsitelty edellä törkeän laittoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yhteydessä. Sama koskee kvalifiointiperusteen edellyttämää tahallisuutta ja rikoksen kokonaistörkeysvaatimusta.

Rikollisryhmää koskeva kvalifiointiperuste ei merkitsisi sitä, että törkeään tietomurtoon syylistynyt rangaistaisiin saman teon perusteella myös 17 luvun 1 a §:n mukaisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta. Tämä johtuu rikosten yhtymistä koskevien yleisten lähtökohtien ohella siitä, että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momenttiin sisältyvän toissijaisuuslausekkeen perusteella järjestäytyneen rikollisryhmän

toimintaan osallistumisesta ei tuomittaisi, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi vastaavasti kuin törkeästä tietomurrosta kaksi vuotta vankeutta.

44 luku Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

7 §. Törkeä dopingrikos. Rikoslain 44 luvun 7 §:n 3 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, dopingrikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Kvalifiointiperuste edellyttäisi siten ensinnäkin, että kyseessä olisi nimenomaan rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritelty ryhmä ja että rikos tulisi tehdä osana tällaisen ryhmän toimintaa. Näitä vaatimuksia on käsitelty edellä törkeän laittoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yhteydessä. Lisäedellytyksenä olisi, että säännöksessä tarkoitettuna rikollisryhmän tulisi olla järjestäytynyt erityisesti dopingrikoksen laajamittaista tekemistä varten. Tältä osin säännös vastaisi lähtökohtaisesti nykyisin voimassa olevaa säännöstä.

Järjestäytymiskriteerin täyttymistä harkittaessa ratkaisevaa ei olisi ryhmän alkuperäisen järjestäytymisen tarkoitus, eikä ratkaisevaa merkitystä olisi myöskään esimerkiksi sillä, onko ryhmä toiminut perustamisensa jälkeen pidemmänkin aikaa lainmukaisesti. Järjestäytyminen rikolliseen toimintaan voisi tapahtua myös ryhmän sinällään riidattomasti oltua järjestäytyneenä jo pitkänkin aikaa. Ryhmän järjestäytymistarkoitusta selvittäessä olennaista olisi ryhmän itsensä ilmoittaman järjestäytymisen syyn sijaan ryhmän tosiasiallinen toiminta ja siitä saatu selvitys.

Järjestäytymiskriteeri edellyttäisi täytyäkseen organisoitumista juuri dopingrikoksia varten. Tyypillisiin dopingrikoksiin, kuten myös jäljempänä käsiteltäviin huumausaine- ja alkoholirikoksiin, voidaan rikosten luonteen vuoksi arvioida jo lähtökohtaisesti kuuluvan merkittävästi yhteistoimintaa. Pelkkä yhteistoiminta ei kuitenkaan riittäisi järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan kvalifi-

ointiperusteen täyttymiseen, vaan kyse täytyisi olla erityisesti kyseisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen organisoituneesta ryhmästä. Esimerkiksi yksittäistapauksellinen yhteenliittymä pienen dopingaine-erän maahantuontia varten ei tekisi teosta törkeää. Sen sijaan esimerkiksi kuriiri, joka osana säännöksessä tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tuo maahan sinänsä pienehkön erän dopingainetta, saattaisi muiden edellytysten toteutuessa syyllistyä rikoksen törkeään tekemiseen. Toiminnan tulee olla järjestetty dopingrikoksen laajamittaista tekemistä varten, mutta ryhmän toiminnassa tapahtuneen rikollisuuden ei ole välttämättä tarvinnut vielä toteutua laajamittaisena.

Tässä tarkoitettuun organisoitumiseen saat- taisi viitata esimerkiksi ryhmän rakenteen ja työnjaon erityinen suunnittelu ja soveltuvuus juuri dopingrikosten laajamittaiseen toteut- tamiseen. Myös esimerkiksi soveltuva rikok- sentekovälineistö ja muu erityinen varustau- tuminen voisivat viitata tämänkaltaiseen or- ganisoitumiseen. Ryhmän ei kuitenkaan vält- tämättä tarvitsisi olla esimerkiksi tiukkojen hierarkkisten käskyvaltasuhteiden ja pitkälle eriytyneen työnjaon varaan rakentunut, kun- han kyse on dopingrikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneestä ryh- mästä. Ryhmä voisi myös olla samanaikai- sesti erityisesti organisoitunut tekemään use- ammankaltaisia rikoksia. Siten ei olisi estettä esimerkiksi sille, että ryhmän katsottaisiin muun muassa sen rakenteen ja työnjaon pe- rusteella olevan erityisesti organisoitunut se- kä dopingaineen että huumausaineen laaja- mittaiseen maahantuontiin.

Rikoslain 44 luvun 6 §:n mukaan dopingri- koksesta voidaan tuomita vankeuteen enin- tään kahdeksi vuodeksi. Siten yksinomaan normaalimuotoisia dopingrikoksia varten jär- jestäytynyt ryhmä ei täytä ehdotettua rikos- lain 6 luvun 5 §:n 2 momentin määritelmää, jossa edellytetään toimimista sellaisten rikos- ten tekemiseksi, joista säädetty enimmäis- rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeut- ta tai rikoslain 11 luvun 10 §:n tai 15 luvun 9 §:n mukaisten rikosten tekemiseksi. Tällai- sissa tapauksissa järjestäytyneisyys voidaan ottaa huomioon rangaistuksen määräämisessä rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaisesti. Kvalifi- ointiperusteen edellytykset täyttävän ryhmän

tulee olla järjestäytynyt laajamittaista do- pingrikostoimintaa varten ja sellaisena toimia tehdäkseen rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momen- tin määritelmässä tarkoitettuja rikoksia kuten törkeitä dopingrikoksia.

Kvalifiointiperusteen soveltaminen edellyt- täisi tekijän tietoisuutta siitä, että hänen oma osuutensa on säännöksen tarkoittamaa osal- listumista tällaisen ryhmän toimintaan.

Rikoksen kokonaistörkeysvaatimukseen samoin kuin kvalifiointiperusteen ja törkeän tekemuodon, josta säädetty enimmäisrangaist- us on neljä vuotta vankeutta, edellytysten suhteeseen rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tar- koitettuun osallistumiseen järjestäytyneen ri- kollisryhmän toimintaan pätee törkeän lait- toman maahantulon järjestämisen peruste- luissa esitetty.

46 luku **Maahantuontiin ja maasta- vientiin liittyvät rikokset**

8 §. Törkeä tulliselvitysrikos. Rikoslain 46 luvun 8 §:n 3 kohdassa kvalifiointiperus- teena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäyty- neen rikollisryhmän toimintaa tai ammatti- maisesti. Siten muutoksena nykytilaan olisi vain viittauksen kohdistuminen rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentin sijaan lain 6 lu- vun 5 §:n 2 momenttiin. Kvalifiointiperuste edellyttäisi, että kyseessä on nimenomaan ri- koslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa määritel- ty ryhmä ja että rikos tehdään osana tällaisen ryhmän toimintaa. Näitä vaatimuksia on käsi- telty edellä törkeän laittoman maahantulon järjestämisen tunnusmerkistön käsittelyn yh- teydessä. Sama koskee kvalifiointiperusteen edellyttämää tahallisuutta, rikoksen koko- naistörkeysvaatimusta samoin kuin kvalifi- ointiperusteen ja törkeän tekemuodon, josta säädetty enimmäisrangaistus on kolme vuotta vankeutta, edellytysten suhdetta rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun osallistumi- seen järjestäytyneen rikollisryhmän toimin- taan.

Kvalifiointiperusteen rikoksen tekemistä ammattimaisesti koskevaan osaan ei ehdoteta muutoksia.

50 luku **Huumausainerikoksista**

2 §. Törkeä huumausainerikos. Rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Edellytykset olisivat siten eri perusrikossta lukuun ottamatta samoja kuin törkeää dopingrikosta koskevassa kvalifiointiperusteessa, jota käsiteltäessä esitetyt perustelut soveltuvat myös törkeää huumausainerikosta koskevaan kvalifiointiperusteeseen. Erityistä järjestäytyneisyyttä huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen koskevilta osin säännös vastaisi lähtökohtaisesti voimassa olevaa säännöstä.

Myöskään huumausainerikosten osalta esimerkiksi pelkkä yhteistoiminta huumausaineiden hankkimiseksi ei siten vielä olisi kvalifiointiperusteessa tarkoitettua organisoitumista. Laajoissa huumausainejutuissa, joissa huumausaineen kulku käyttäjäkunnalle on paljastunut, voi näyttää jälkikäteen siltä, että toiminta olisi ollut organisoitua yhden toimissa maahantuoja, toisten taas välittäessä huume-erät käyttäjille. Säännöksen tarkoittamaa osallistumista järjestäytyneeseen ryhmään tämä ei kuitenkaan ole, ellei työnjakoa ole erityisesti suunniteltu huumausainerikosten laajamittaista toteuttamista varten.

Rikollisryhmää koskeva kvalifiointiperuste ei merkitsisi sitä, että törkeään huumausainerikokseen syylistynyt rangaistaisiin saman teon perusteella myös 17 luvun 1 a §:n mukaisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta. Tämä johtuu rikosten yhtymistä koskevien yleisten lähtökohtien ohella siitä, että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momenttiin sisältyvän toissijaisuuslausekkeen perusteella järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta ei tuomittaisi, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta, kun törkeästä huumausainerikoksesta voidaan tuomita kymmenen vuotta vankeutta.

4 a §. Törkeä huumausainerikoksen edistäminen. Rikoslain 50 luvun 4 a §:n 1 mo-

mentin törkeän huumausainerikoksen edistämisen perusedellytykseksi ehdotetaan, että huumausainerikoksen edistäminen tulisi tehdä osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Törkeässä huumausainerikoksen edistämisessä järjestäytyneitä rikollisryhmää koskeva edellytys ei ole kvalifiointiperuste, vaan tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää aina kyseisen edellytyksen täyttymistä. Edellytys ehdotetaan säilytettäväksi perusedellytyksenä, mutta järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien rikoslain säännösten yhtenäistämiseksi myös sitä ehdotetaan täydennettäväksi viittauksella rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin määritelmäsäännökseen.

Vaikka kysymyksessä siten on kvalifiointiperusteen sijaan perusedellytys tunnusmerkistön soveltamiselle, edellä törkeää dopingrikosta ja törkeää huumausainerikosta koskevia kvalifiointiperusteita käsiteltäessä lausuttu, vastaavia tunnusmerkkejä koskevat perustelut soveltuvat myös tässä.

Rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä rangaistavaksi säädetty järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen sisältää osittain samoja tai samankaltaisia tekotapoja kuin törkeä huumausainerikoksen edistäminen. Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momentin perusteella järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta ei kuitenkaan tuomittaisi, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta, kun törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä voitaisiin tuomita kuusi vuotta vankeutta. Siten törkeän huumausainerikoksen edistämisen soveltaminen syrjäyttäisi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta koskevan säännöksen soveltamisen tekoon.

50 a luku **Alkoholirikoksista**

2 §. Törkeä alkoholirikos. Rikoslain 50 a luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa kvalifiointiperusteena olisi, että rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, alkoholirikoksen laajamittaiseen tekemi-

seen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Edellytykset olisivat siten perusrikosta lukuun ottamatta samoja kuin törkeää dopingrikosta koskevassa kvalifiointiperusteessa, jota käsiteltäessä esitetyt perustelut soveltuvat myös törkeää alkoholirikosta koskevaan kvalifiointiperusteeseen.

Rikollisryhmää koskeva kvalifiointiperuste ei tässäkään rikostyypissä merkitsisi sitä, että törkeään rikokseen syylistynyt rangaistasiin saman teon perusteella myös 17 luvun 1 a §:n mukaisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta. Tämä johtuu rikosten yhtymistä koskevien yleisten lähtökohtien ohella siitä, että rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momenttiin sisältyvän toissijaisuuslausekkeen perusteella järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta ei tuomittaisi, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta, kun törkeästä alkoholirikoksesta voitaisiin tuomita neljä vuotta vankeutta. Siten törkeän alkoholirikoksen soveltaminen syrjäyttäisi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan säännöksen soveltamisen tekoon.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan sääntelyn yhtenäistämistä. Sääntelyn yhtenäistäminen parantaa sen ennakoitavuutta ja toteuttaa perustuslain 8 §:n laillisuusperiaatteen taustajatuksia.

Järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevan rikoslain sääntelyn kannalta valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä ovat varsinkin perustuslain 8 §:ssä turvattu laillisuusperiaate ja 13 §:ssä turvattu yhdistymisvapaus. Lisäksi rikoslain 17 luvun 1 a §:n mukaisen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallis-

tumista koskevan tunnusmerkistön kannalta on tässä yhteydessä kiinnitettävä huomiota siihen, että säännöksessä rangaistusvastuu on ulotettu avunantoa laajemmalle. Perustuslakivaliokunta on käytännössään painottanut rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyysvaatimuksen korostuvan, jos osallisuutta rikokseen säännellään rikosoikeudessa vakiintuneista osallisuusopillisista käsityksistä poikkeavasti (esimerkiksi PeVL 7/2002 vp).

Muutoksia ehdotetaan ensinnäkin rikoslain 6 luvun 5 §:n mukaiseen järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevaan koventamisperusteeseen. Erona nykyisin voimassa olevaan koventamisperusteeseen olisi erityisesti, ettei enää edellytettäisi nimenomaista järjestäytymistä vakavien rikosten tekemistä varten. Pykälään sisällytettävän määritelmän perusteella kuitenkin vaadittaisiin, että säännöksessä tarkoitettu ryhmä toimisi yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Vastaava määritelmä oli aiemmin rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä.

Muissa säännöksissä eli rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä, 50 luvun 4 a §:ssä ja esityksessä käsitellyissä järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevissa kvalifiointiperusteissa viitattaisiin tähän määritelmäsäännökseen. Neljän vuoden vankeusrangaistuksella uhatut rikokset ovat vakavia. Rikoslain 11 luvun 10 §:n mukaisen kiihottamisen kansanryhmää vastaan rangaistusmaksimi on kaksi vuotta. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin lausunnossaan PeVL 10/2000 vp arvioinut kyseisessä säännöksessä olevan kysymys yhteiskunnallisesti painavasta rasismien torjumistarkoituksesta ja katsonut sillä perusteella olevan ongelmallista sisällyttää rikos järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaan tunnusmerkistöön. Rikoslain 15 luvun 9 §:n mukaisen oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisen rangaistusmaksimi on kolme vuotta vankeutta. Oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamista voidaan pitää oikeusjärjestelmän tehokkaan toiminnan kannalta varsin vakavana rikoksena. Ehdotettu koventamisperuste vastaisi pitkälti voimassa olevaa koventamisperustetta mutta olisi kuitenkin sitä täs-

mällisempi ja tarkemmin lain tasolla määritelty.

Muutoksia ehdotetaan lisäksi rikoslain 17 luvun 1 a §:n mukaiseen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaan tunnusmerkistöön. Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Laillisuusperiaatteen on vakiintuneesti katsottu sisältävän vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Tämä sääntely vastaa pitkälti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan 1 kappaletta samoin kuin kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) 15 artiklan 1 kappaletta. Perustuslakivaliokunta on, arvioidessaan rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämistä rangaistavaksi pitänyt rangaistussääntelyn sisältöön kohdistettavan ennakoitavuusnäkökohdan takia tarpeellisenä, että hallituksen tuolloin esittämän sääntelyn muotoiluja pysytään vielä kehittämään (PeVL 10/2000 vp). Lakivaliokunta ehdottikin asiaa koskeneessa mietinnössään eduskunnan sittemmin hyväksymällä tavalla säännöksen täsmentämistä siten, että siinä mainitaan toimintaan osallistumista tarkoittavat tekotavat (LaVM 26/2002 vp). Tämän jälkeen säännöstä on vielä Palermion sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä tekotapojen osalta muutettu siten, että uudeksi 7 kohdaksi on lakivaliokunnan muotoilemassa muodossa lisätty rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamisen aktiivinen edistäminen muulla olennaisella tavalla.

Arvioidessaan rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen säätämistä rangaistavaksi perustuslakivaliokunta on edellä kerrotun lisäksi katsonut, että koska rangaistavan osallistumisen on edellytetty olleen tahallista ja aktiivista toimintaa, jossa tavoitteena on tehdä lainkohdan tarkoittamia vakavia rikoksia, ja koska edellytyksenä on lisäksi ollut, että päätekona oleva rikos todella tehdään, ei säännöksessä ole tältä osin ollut ongelmaa perus-

tuslain 8 §:stä johtuvan rikossäännöksen täsmällisyysvaatimuksen kannalta (PeVL 10/2000 vp). Nyt ehdotetussa muotoilussa valiokunnan tarkoittamat rajaukset ovat säilyneet. Tekotavoista avoimimman 7 kohdan osalta lakiin ehdotetaan lisättäväksi ehto, jonka mukaan kyseessä täytyy olla vakavuudeltaan muihin momentissa lueteltuihin toimintatapoihin rinnastuva teko. Siten kohdan soveltumista on rajattu perustuslakivaliokunnan käytännössään edellyttämään suuntaan ja ehdotuksen voidaan myös kokonaisuudessaan katsoa täyttävän rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen sisältämän täsmällisyysvaatimuksen.

Perustuslain 13 §:n mukainen yhdistymisvapaus sisältää muun ohella oikeuden osallistua yhdistyksen toimintaan. Euroopan ihmisoikeussopimuksessa yhdistymisvapaus on turvattu 11 artiklassa. Artiklan 2 kappaaleen mukaan sopimuksessa turvattua yhdistymisvapauden käyttämistä voidaan kuitenkin rajoittaa muun ohella epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi samoin kuin muiden henkilöiden vapauksien ja oikeuksien turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunta on edellä viitatussa lausunnossaan PeVL 10/2000 vp pitänyt selvänä, ettei rikollisjärjestön toimintaan osallistumisessa yleensä ole kysymys perustuslain 13 §:ssä turvattua yhdistymisvapauden käyttämisestä. Valiokunnan mukaan on olennaista, että säännöksen tarkoituksena on estää vakavaa rikollisuutta. Tätä on valiokunnan mielestä pidettävä hyväksyttävänä rajoitusperusteena, erityisesti kun kysymys on enintään yhdistymisvapauden eräänlaisista reuna-alueista. Valiokunta arvioi, että suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta on tärkeää, että pääteot on joko rajattu korkean rangaistusmaksimin perusteella tai täsmennetty koskemaan kiihottamista kansanryhmää vastaan, jossa on kysymys yhteiskunnallisesti painavasta rasismien torjumistarkoituksesta. Näillä perusteilla valiokunta ei pitänyt lakiehdotusta ongelmallisena yhdistymisvapauden kannalta. Nyt ehdotetussa muotoilussa valiokunnan tarkoittamat rajaukset ovat säilyneet. Valiokunnan tarkoittamiin päätekoihin on Palermion sopimuksen perusteella lisätty oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen, jota voidaan edellä mainituin tavoin pitää vakavana rikoksena. Ehdotus on siten yh-

teensopiva perustuslaista ja kansainvälisistä velvoitteista johtuvan yhdistymisvapauden kanssa.

Ehdotetut säännökset sivuavat joiltain osin myös perustuslain 7 §:ssä turvattua oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen, lain 9 §:ssä turvattua oikeutta liikkumisvapauteen, lain 10 §:ssä turvattua oikeutta yksityiselämän suojaan, lain 15 §:ssä turvattua oikeutta omaisuuden suojaan, lain 18 §:ssä turvattua oikeutta elinkeinovapauteen ja lain 21 §:n mukaista oikeutta oikeusturvaan. Säännösten ei kuitenkaan voida katsoa merkittävällä tavalla rajoittavan mainittujen perusoikeuksien

käyttämistä. Ehdotettujen säännösten tulkinnassa ja soveltamisessa on luonnollisesti tarkoin huolehdittava perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusturvan toteutumisesta.

Ehdotettu sääntely koskee vakavaa rikollisuutta. Ehdotuksen voidaankin katsoa täyttävän myös suhteellisuusperiaatteesta johtuvat vaatimukset. Esitetyn perusteella lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 6 luvun 5 §, 17 luvun 1 a §, 8 a §:n 2 kohta ja 18 a §:n 1 momentin 4 kohta, 25 luvun 3 a §:n 1 momentin 4 kohta, 35 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohta, 38 luvun 8 a §:n 1 momentin 1 kohta, 44 luvun 7 §:n 3 kohta, 46 luvun 8 §:n 3 kohta, 50 luvun 2 §:n 3 kohta ja 4 a §:n 1 momentti sekä 50 a luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 5 § laeissa 515/2003 ja 511/2011, 17 luvun 1 a § laeissa 142/2003 ja 511/2011, 17 luvun 8 a §:n 2 kohta ja 18 a §:n 1 momentin 4 kohta sekä 25 luvun 3 a §:n 1 momentin 4 kohta laissa 650/2004, 35 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohta ja 38 luvun 8 a §:n 1 momentin 1 kohta laissa 540/2007, 44 luvun 7 §:n 3 kohta laissa 400/2002, 46 luvun 8 §:n 3 kohta laissa 425/2009, 50 luvun 2 §:n 3 kohta laissa 1304/1993 ja 4 a §:n 1 momentti laissa 928/2006 sekä 50 a luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 641/2009, seuraavasti:

6 luku**Rangaistuksen määräämisestä****5 §***Koventamisperusteet*

Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

- 1) rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus;
- 2) rikoksen tekeminen osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa;
- 3) rikoksen tekeminen palkkiota vastaan;
- 4) rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkupe-
rään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaa-
liseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen
perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rin-
nastettavasta muusta vaikuttimesta; ja

5) tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

17 luku**Rikoksista yleistä järjestystä vastaan****1 a §***Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen*

Se, joka

1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä henkilöitä sitä varten,

2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytynyttä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) järjestämällä, yrittämällä järjestää tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen rikollista toimintaa varten tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,

6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi lainkohdassa mainittu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Mitä 1 momentin 6 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus.

8 a §

Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen

Jos laittoman maahantulon järjestämisessä

2) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

18 a §

Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Jos sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisessä

4) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

3 a §

Törkeä ihmiskauppa

Jos ihmiskaupassa

4) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ihmiskaupasta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

35 luku

Vahingonteosta

2 §

Törkeä vahingonteko

Jos

2) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahingonteko tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja vahingonteko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä vahingonteosta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

38 luku

Tieto- ja viestintärikoksista

8 a §

Törkeä tietomurto

Jos tietomurto tehdään

1) osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai

ja tietomurto on myös kokonaisuutena arvoitellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tietomurrosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

7 §

Törkeä dopingrikos

Jos dopingrikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, dopingrikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai

ja dopingrikos on myös kokonaisuutena arvoitellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä dopingrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

8 §

Törkeä tulliselvitysrikos

Jos tulliselvitysrikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti ja tulliselvitysrikos on myös kokonaisuutena arvoitellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tulliselvitysrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

50 luku

Huumausainerikoksista

2 §

Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa,

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvoitellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

4 a §

Törkeä huumausainerikoksen edistäminen

Jos huumausainerikoksen edistäminen tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja

1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka

2) huumausainerikoksen edistämällä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvoitellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä* vankeuteen vä-

hintaan neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

50 a luku

Alkoholirikoksista

2 §

Törkeä alkoholirikos

Jos alkoholirikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, alkoholirikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä alkoholirikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2014

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

ANTTI RINNE

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 6 luvun 5 §, 17 luvun 1 a §, 8 a §:n 2 kohta ja 18 a §:n 1 momentin 4 kohta, 25 luvun 3 a §:n 1 momentin 4 kohta, 35 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohta, 38 luvun 8 a §:n 1 momentin 1 kohta, 44 luvun 7 §:n 3 kohta, 46 luvun 8 §:n 3 kohta, 50 luvun 2 §:n 3 kohta ja 4 a §:n 1 momentti sekä 50 a luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 5 § laeissa 515/2003 ja 511/2011, 17 luvun 1 a § laeissa 142/2003 ja 511/2011, 17 luvun 8 a §:n 2 kohta ja 18 a §:n 1 momentin 4 kohta sekä 25 luvun 3 a §:n 1 momentin 4 kohta laissa 650/2004, 35 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohta ja 38 luvun 8 a §:n 1 momentin 1 kohta laissa 540/2007, 44 luvun 7 §:n 3 kohta laissa 400/2002, 46 luvun 8 §:n 3 kohta laissa 425/2009, 50 luvun 2 §:n 3 kohta laissa 1304/1993 ja 4 a §:n 1 momentti laissa 928/2006 sekä 50 a luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 641/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

5 §

5 §

Koventamisperusteet

Koventamisperusteet

Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

1) rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus;
2) rikoksen tekeminen vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä;

3) rikoksen tekeminen palkkiota vastaan;

4) rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta; ja

5) tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

1) rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus;
2) rikoksen tekeminen *osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa*;

3) rikoksen tekeminen palkkiota vastaan;

4) rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta; ja

5) tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde rikosten samankaltaisuuden johdosta tai muuten osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista sää-

detty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Se, joka:

1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä väkeä sitä varten,

2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) toimeenpanemalla, yrittämällä toimeenpanna tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,

6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka yksi tai useampi 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

1 a §

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Se, joka

1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä *henkilöitä* sitä varten,

2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

3) *järjestämällä*, yrittämällä *järjestää* tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen *rikollista toimintaa varten* tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän *rikollisen* toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,

6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän *rikollisen* toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla *vaka-vuodeltaan näihin verrattavalla* olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi *lainkohdassa mainittu* rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Mitä *edellä* 1 momentin 6 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus.

Järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 momentissa tarkoitettuja rikoksia.

8 a §

Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen

Jos laittoman maahantulon järjestämisessä

2) rikos on tehty osana 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

18 a §

Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Jos sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisessä

4) rikos on tehty osana 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Mitä 1 momentin 6 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus.

8 a §

Törkeä laittoman maahantulon järjestäminen

Jos laittoman maahantulon järjestämisessä

2) rikos *tehdään* osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

18 a §

Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Jos sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisessä

4) rikos *tehdään* osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

3 a §

Törkeä ihmiskauppa

Jos ihmiskaupassa

4) rikos on tehty osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä ihmiskaupasta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

3 a §

Törkeä ihmiskauppa

Jos ihmiskaupassa

4) rikos *tehdään* osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä ihmiskaupasta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

35 luku

Vahingonteosta

2 §

Törkeä vahingonteko

Jos

2) *edellä* 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahingonteko tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja vahingonteko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä vahingonteosta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

2 §

Törkeä vahingonteko

Jos

2) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu vahingonteko tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa

ja vahingonteko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *törkeästä vahingonteosta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

38 luku

Tieto- ja viestintärikoksista

8 a §

Törkeä tietomurto

Jos tietomurto tehdään

1) osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toi-

8 a §

Törkeä tietomurto

Jos tietomurto tehdään

1) osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toi-

mintaa tai

ja tietomurto on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tietomurrosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

mintaa tai

ja tietomurto on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tietomurrosta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

7 §

Törkeä dopingrikos

Jos dopingrikoksessa

3) rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai

ja dopingrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä dopingrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

7 §

Törkeä dopingrikos

Jos dopingrikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, dopingrikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai

ja dopingrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä dopingrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

8 §

Törkeä tulliselvitysrikos

Jos tulliselvitysrikoksessa

3) rikos tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti

ja tulliselvitysrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tulliselvitysrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

8 §

Törkeä tulliselvitysrikos

Jos tulliselvitysrikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti

ja tulliselvitysrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä tulliselvitysrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

50 luku

Huumausainerikoksista

2 §

Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa

3) rikoksentehtäjä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä,

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

4 a §

Törkeä huumausainerikoksen edistäminen

Jos huumausainerikoksen edistämässä rikoksentehtäjä toimii huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäsenenä ja

1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka

2) huumausainerikoksen edistämällä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

2 §

Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa

3) *rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa,*

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

4 a §

Törkeä huumausainerikoksen edistäminen

Jos huumausainerikoksen edistäminen tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja

1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka

2) huumausainerikoksen edistämällä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksen edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

50 a luku

Alkoholirikoksista

2 §

Törkeä alkoholirikos

Jos alkoholirikoksessa

3) rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä alkoholirikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

2 §

Törkeä alkoholirikos

Jos alkoholirikoksessa

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, alkoholirikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä alkoholirikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .